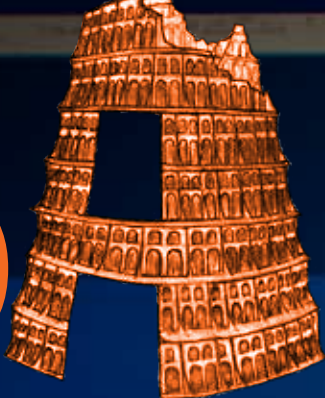

BABEL.

juli - Augustus 2022
Jaargang 30
Nummer 09

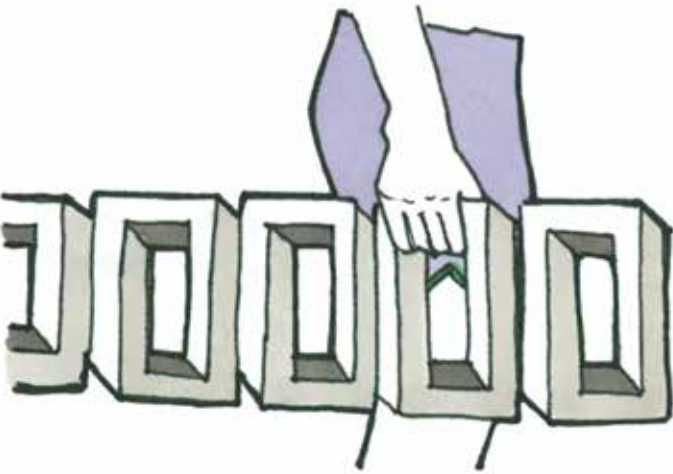
Bruno Prent
over zijn nieuwe
album, leven op je
eigen tempo en
hiphop in de klas

Verlang jij ook naar het onbekende? | Kijk elkaar eens in het oog

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

FACULTEIT DER GEESTESWETENSCHAPPEN

IN DE GEEST VAN

Karl Popper

04

ESSAY

Feminisme en mode

10

ESSAY

Van Mickey tot Wicked:
De Complottheorie

12

03. HOOFDREDACTIONEEL • door Loïs Blank /// **04. IN DE GEEST VAN KARL POPPER** • door Jens van der Weide /// **06. INTERVIEW MET BRUNO PRENT** • door Kevin Hoogeveen /// **09. COLUMN** • door Sonja Buljevac /// **10. ESSAY FEMINISME EN MODE** • door Afra van Ooijen /// **12. ESSAY COMPLOTTHEORIEËN** • door Dorus Asselbergs /// **14. ESSAY ALLEDAAGSE SCHOONHEID** • door Mila Milošević /// **16. PROZA SUN RA** • door Lucas Gortemaker /// **18. UIT DE OUDE TOREN** • door Marco Dorenbos /// **20. TALIGE WENDING IN DE OGEN AANKIJKEN** • Sonja Buljevac /// **21. COLUMN** • door Jens van der Weide /// **22. ESSAY STAD EN NATUUR** • door Laura Overheul /// **24. ESSAY VINTAGEKLEDING** • door Afra van Ooijen /// **26. OPINIE HOOLIGANS EN FANGIRLS** • Door Sarah Groenweg /// **28. GEDICHT** • Lucas Gortemaker

Lieve *Babel*-lezer,

Daar is hij – voor de meesten – dan eindelijk: de zomervakantie. En daarmee ook deze zomereditie van *Babel*. Het begin van een lange periode aan vrije dagen geeft mogelijkheid tot allerlei gedachten. Van de een op de andere dag liggen tijd en ruimte open. Deze *Babel* poogt een tegengewicht te zijn voor de ontspanning, een bron om de hersens nog even lekker te laten kraken in de zomermaanden, want het thema is paradox.

Als ruimte en tijd de ruimte nemen, lijken onmogelijke dingen ineens mogelijk. Neem maar eens de tijd om over het volgende gedachte-experiment na te denken. Men neme een ladder en een schuur die kleiner is dan de ladder lang is en aan beide kanten een deur heeft. Nu vraag je een goede vriend – die ene die voor een marathon aan het oefenen is, we hebben er allemaal zo een tegenwoordig – om het met de ladder op een lopen te zetten: aan de ene kant de schuur in en aan de andere eruit. En niet zomaar lopen, nee 0.9c – 90 procent van de lichtsnelheid, grofweg 270 miljoen meter per seconde, een flinke galop.

En jij staat erbij, kijkt ernaar en denkt: “Past de ladder in de schuur?”

Nu gebeurt het volgende. Door de hoge snelheid ondervindt de ladder lengtecontractie, een speciaal relativistisch – onderdeel van de speciale relativiteitstheorie, relativisme is niets speciaals voor ons geesteswetenschappers – fenomeen wat betekent dat vanuit jouw oogpunt de ladder korter wordt. Dat snelle lopen van jouw vriend zorgt er dus voor dat er een moment is waarop de ladder in de schuur past, ja echt.

Maar laten we nu meekijken met jouw vriend.

De loper doet waar hij goed in is en begint te rennen, ladder onder de oksel. Vanuit zijn perspectief komt de schuur op hem af met diezelfde 0.9c. Niet een heel fijn uitzicht, maar we hebben net gezien dat de ladder netjes in de schuur past. Om nog even te checken, kijkt jouw vriend naar beneden om te kijken of de ladder al krimpt. Maar dat gebeurt niet. Ten opzichte van hem beweegt de ladder namelijk niet, de schuur daarentegen wel. Vanuit zijn perspectief is het dus de schuur die krimpt. In stilstand was de ladder al langer dan de schuur, maar vanuit de ogen van jouw vriend gaat de ladder van zijn lang zal ze leven die schuur niet in.

Deze paradox heet de ladderparadox en is een klassieker om speciale relativiteitstheorie uit te leggen. Dit is de eerste van vele paradoxen, die je in deze *Babel* zal tegenkomen. Jens zal je meenemen in de paradox van tolerantie, waar Karl Popper sinds 1945 menig filosoof mee weet te verwarren. Sarah schrijft over hooligans en fangirls, en Afra over paradoxale schoonheidsstandaarden in de modellenwereld. Verder interviewt Kevin Bruno Prent over hoe Nederlandse hiphop populair kan zijn terwijl het vak Nederlands leerlingen vervreemd van liefde voor taal, en over het nemen van de tragere rechterbaan in plaats van de snelle linker. Ook komt de gentrificatie van vintage kleding aan bod en schrijft Teske over het grijze gebied ten opzichte van een zwart-wit perspectief. Dorus gaat in op complottheorieën en Laura probeert uit te vinden of ze liever in de stad of de natuur woont.

Al met al kan deze *Babel* wellicht voor verwarring zorgen. Gelukkig ligt het er bij paradoxen maar net aan hoe je ernaar kijkt en brengen de zomermaanden genoeg tijd en ruimte om een nieuw perspectief te vinden.

Veel liefs,
Kevin en Loïs

Poppers tolerantieparadox

Een wapperende kachelpook, slaande deuren en twee gekrenkte ego's. Dat was het resultaat van een ontmoeting tussen Ludwig Wittgenstein en Karl Popper in 1946. De twee filosofen raakten in gesprek tijdens een bijeenkomst van de Moral Sciences Club in Cambridge. Wittgenstein had de beruchte overtuiging dat alle filosofische problemen slechts taalpuzzels waren en dat ging er bij Popper niet in. Het verhaal gaat dat de gemoederen dermate hoog opliepen dat Wittgenstein met een haardpook begon te zwaaien en vervolgens de kamer uitstormde. Althans, zo haalde Popper het zelf voor de geest in zijn autobiografie. Tot op de dag van vandaag worden elementen van het werk van deze invloedrijke, koppige filosoof gebruikt in politieke discussies. Een van die elementen is de Paradox van Tolerantie.

Tekst /// **Jens van der Weide** Beeld /// **Bob Foulidis**

Karl Raimund Popper werd geboren in Wenen in 1902 in een Joods gezin. Al van jongs af aan verloor hij zichzelf in boeken. Als tiener sloot hij zich aan bij links-politieke groeperingen en flirtte kort —zoals wel meer linksgeoriënteerde mensen— met het Marxisme. Op de vlucht voor dreigingen uit Duitsland wist hij in 1937 een positie aan de Universiteit van Nieuw-Zeeland te bemachtigen, een jaar voor de Anschluss van Oostenrijk. Hier schreef hij zijn invloedrijke werk *The Open Society and its Enemies* (1945), dat sterk werd beïnvloed door de oorlog in Europa. De rest van zijn academische carrière speelde zich af op de Universiteit van Londen, gedurende welke hij geridderd werd en een rits aan prestigieuze prijzen in ontvangst mocht nemen.

Om Poppers politieke filosofie te begrijpen moeten we beginnen bij zijn wetenschapsfilosofie. Een van de theorieën waar hij in de wetenschap om bekendstaat is het 'falsificationisme'. Traditioneel begon wetenschappelijke kennis bij een observatie waar vervolgens een algemene theorie omheen gebouwd werd. Een frustrerende methode, vond Popper, want hoe weet je door middel van een paar observaties dat er altijd hetzelfde gaat gebeuren? Ja, de volgende appel zal waarschijnlijk ook vallen, maar het ging Popper te ver om daar nou een wet van te maken. De 'inductieve gok' werd breed geaccepteerd en stond voor veel wetenschappers kennisverwerving niet in de weg. Toch stelde Popper voor het om te draaien: we moeten observaties niet gebruiken om een theorie op te stellen, maar om een al bestaande theorie kritisch te toetsen. Als we vervolgens iets vinden dat niet strookt met de theorie, zetten we haar weer in de steigers. Kennis is daarmee niet zeker, maar simpelweg het beste wat we hebben tot het tegendeel is bewezen.

kijk uit voor totalitarisme!

Poppers kritiek bleef niet beperkt tot de wetenschap. Zijn sociaal-politieke gedachten, die werden uitgewerkt in *The Open Society*, waren sterk beïnvloed door het principe van wetenschappelijke falsificatie. In het boek beschrijft Popper zijn ideale samenleving, die botst met de ideeën van Plato, Hegel en Marx. Popper stelde dat de beoogde samenlevingen van deze drie filosofen gestoeld zijn op verkeerde aannames en dat de uitwerkingen ervan gevaarlijk kunnen zijn voor de mens. Plato zag, volgens Popper, de samenleving ten onder gaan en fantaseerde over een antidemocratische utopie met aan

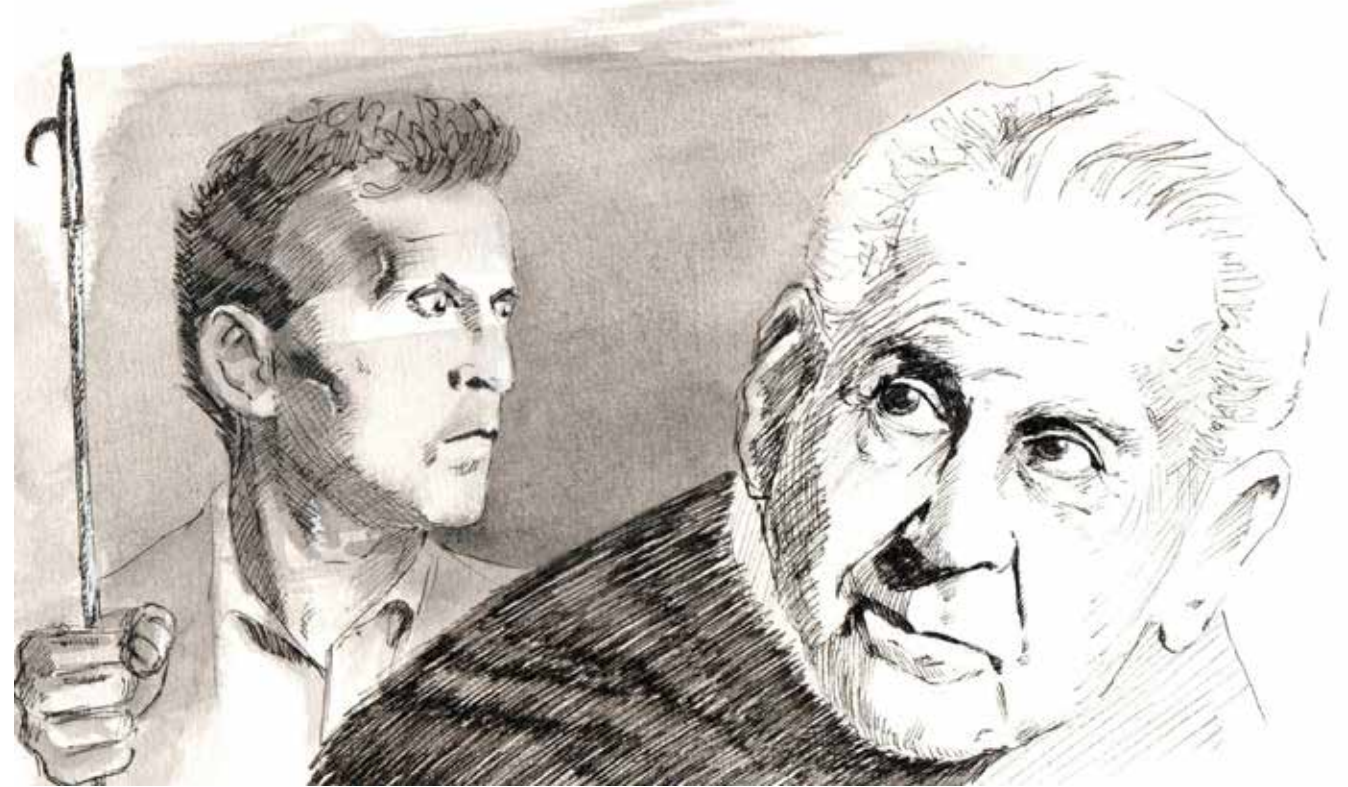
het hoofd een filosoof-koning die de wereld zou redden. Hegel en Marx theoretiseerden, allebei op hun eigen manier, over een historische beweging die uiteindelijk uit zou komen op een utopische samenleving. Popper maakte deze theorieën met de grond gelijk. Hij vreesde zelfs dat deze filosofische tendensen Europa hadden klaargestoomd voor totalitaire ideologieën.

Popper stelde een liberale samenleving voor waarin dergelijke ideologieën niet gerealiseerd kunnen worden. Iedereen met een utopie in zijn achterzak moet zich realiseren dat hij fout kan zitten en dat anderen het anders kunnen zien. We moeten daarom geen samenleving bouwen op basis van een ideale blauwdruk, maar ons richten op stapsgewijze verbetering. De verwerkelijking van zo'n samenleving kan dan enkel tot stand komen als de ideeën en rechten van elk individu gerespecteerd worden, wat Popper de 'open samenleving' noemt. Keuzes moeten rationeel en objectief tot stand komen op basis van de beste kennis die we hebben. In lijn met Poppers principe van falsificatie verandert de vraag 'Hoe bereiken we de ideale samenleving?' naar 'Hoe voorkomen we een slechte samenleving?' Het systeem moet zo gebouwd worden dat fouten, zoals het aanstellen van incompetente leiders, herkend en hersteld kunnen worden. Volgens Popper voorkomen we op deze manier totalitarisme.

Hoewel de baksteen van een boek kort na de oorlog erg bekend was, is *The Open Society and its Enemies* tegenwoordig minder populair. Er klinkt kritiek op Poppers uiterst objectieve methode. Politiek filosoof Ivana Ivkovic stelt bijvoorbeeld dat Popper te gefocust was op het verheerlijken van rationele methodes in de politiek. Deze politieke objectiviteit is volgens Ivkovic onhaalbaar en negeert de rol van emoties. Sommige critici stellen bovendien dat Poppers boodschap aan de wereld enorm belangrijk was rond de Tweede Wereldoorlog, maar inmiddels een open deur is. De afgelopen decennia is het invloedrijke boek daarmee langzaam verdwenen uit syllabi van universiteiten. Toch is er een element in zijn werk dat weinig aan populariteit heeft ingeleverd.

Tolerant of intolerant?

Verstopt in de driehonderd pagina's tellende notensectie – filosofen hebben een vreemde fascinatie voor annotaties – beschrijft Popper de Paradox van Tolerantie. Zoals eerder beschreven dient een open

samenleving open te staan voor allerlei uiteenlopende ideeën. Of zoals Popper het zegt: een open samenleving moet tolerant zijn. De vraag is of zo'n tolerante samenleving bestand is tegen gevaarlijke ideeën. Zou de samenleving niet verzinken in een totalitair drama als er ruimte wordt gegeven aan verkeerde opvattingen? Nee, zou Popper zeggen, wijzend naar de paradox. Een tolerante samenleving kan namelijk maar beperkt tolerant zijn. Zoals Popper het zegt: 'If we extend unlimited tolerance even to those who are intolerant, if we are not prepared to defend a tolerant society against the onslaught of the intolerant, then the tolerant will be destroyed, and tolerance with them.'

We moeten dus intolerant zijn tegenover intolerantie. Een beknopt en logisch argument, lijkt het, makkelijk in te kleuren met politieke opvattingen naar keuze. Het argument is daarmee een veel gebruikt middel in discussies om een politieke overtuiging kracht bij te zetten en de mond te snoeren van mensen met een andere mening. Een voorbeeld hiervan is een korte strip die circuleert op sociale media – het is de eerste afbeelding na het intikken van 'paradox of tolerance' op Google. De strip geeft overzichtelijk de paradox weer en gebruikt hem als een argument tegen fascisme. Hier wordt gesuggereerd dat we gevaarlijke ideeën met geweld tegen moeten gaan. De rechterflank gebruikt het argument op zijn beurt om de Islam te bekritisieren en zo mogelijk te verbieden. De 'intolerante' Islam moet weg en de grenzen dicht, aldus deze lezing van Poppers paradox. Dit is een greep uit talloze fora en opiniestukken die de paradox aanhalen.

Het probleem is dat zowel de linker- als rechterflank op het politieke spectrum Poppers 'intolerantie' verkeerd opvat en het argument onvolledig presenteert. Popper waarschuwt namelijk: 'I do not imply, for instance, that we should always suppress the utterance of intolerant

philosophies; as long as we can counter them by rational argument and keep them in check by public opinion, suppression would certainly be unwise.' Intolerante ideeën moeten we volgens de paradox dus niet onderdrukken, zeker niet met geweld, maar weerleggen met de rede. Pas als intolerantie gewelddadige vormen aanneemt mogen we, nee, moeten we volgens Popper met geweld reageren: 'But we should claim the right to suppress them if necessary even by force; for it may easily turn out that they are not prepared to meet us on the level of rational argument, but begin by denouncing all argument; they may forbid their followers to listen to rational argument, because it is deceptive, and teach them to answer arguments by the use of their fists or pistols.' De echte paradox van tolerantie bevat dus een ander bericht dan vaak wordt gedacht.

Popper heeft met zijn open samenleving enorme invloed gehad op de hedendaagse Europese politiek. Hoewel de meningen over zijn werk verschillen, worden zijn ideeën tot op de dag van vandaag, goedschiks of kwaadschiks, gebruikt in politiek discours. Toch is het jammer om te zien dat Poppers werk ook op de verkeerde manier gebruikt wordt. Zelf zou Popper hier waarschijnlijk met lede ogen naar kijken.

Popper accepteerde Wittgensteins visie niet tijdens die ene ontmoeting in Cambridge. Filosofie was volgens Popper niet slechts een spelletje met taal, maar een belangrijk instrument om grote problemen in onze samenleving op te lossen. Popper, eloquent als hij was, bood hiervoor argumenten die Wittgenstein op de kast joegen. Poppers eigen filosofie vertelde hem namelijk niet intolerant te zijn tegenover Wittgensteins ideeën. Tenzij Wittgenstein gewelddadig werd met zijn pook, moest Popper het doen met rationele overtuiging. Gelukkig was hij hier zelf een koning in. ▲

Steady op de rechterbaan

Passie voor taal drijft hem in alles dat hij onderneemt. Bruno Prent (1993) is acteur, musicus en student Neerlandistiek aan de UvA. Wellicht ken je hem als Dylan King uit SpangaS, of ben je al bekend met zijn Nederlandse hiphop. Dit jaar is zijn eerste album *File op de linkerbaan* uitgekomen. Ik spreek hem in mei in de Oudemanhuispoort over het volgen van je passie, leven op je eigen tempo en bereiken van je doelen.

Tekst /// Kevin Hoogeveen Beeld /// Amanda Vlieger

Wie is Bruno?

Muziek, acteerwerk, een studie Nederlands – tot dit alles weet ik mij gedreven door een hartstocht voor taal. Ik kom oorspronkelijk uit Utrecht, maar ik ben opgegroeid in Gorssel, bij Deventer. Op mijn vijftiende ben ik begonnen muziek te maken. Ik bouwde thuis een studiootje, kocht een microfoon en ging aan de slag. In 2013 begon ik aan de bachelor Nederlands aan de UvA, de track Taal en communicatie. Tijdens de Honoursmodule Staging Science kwam ik in aanraking met acteren. Ik had helemaal niet verwacht dat we als studenten het podium op zouden moeten. De docente moedigde me aan verder te gaan met acteren. Hierom besloot ik acteerlessen te gaan volgen bij een castingbureau, waarmee mijn acteercarrière begon. Mijn studie zette ik op pauze omdat ik mijn eerste hoofdrol kreeg. In 2018 heb ik mijn bachelor afgerond en nu schrijf ik mijn scriptie voor de master Neerlandistiek.

Het enthousiasme voor taal smeedt de vertakkingen van mijn levensweg samen. Door de passie te volgen kan ik mij bezighouden met wat mij interesseert. Dit leidt tot zelfontplooiing en voldoening. Mijn studie Nederlands heeft me gebaat bij het acteren en het schrijven van liedteksten. Ik geef trouwens ook debates op scholen. Het bedroeft me dat mensen het belang van taal niet langer lijken in te zien. Stijl en retorica bijvoorbeeld zijn juist zo belangrijk. Hoe mijn leven tot nu toe gelopen is, bewijst dat je laten bewegen door je passie voor taal je veel kan brengen. Deze boodschap wil ik graag overdragen.

Welke boodschap wil je met je nieuwe album overbrengen? Het nummer 'Rico had gelijk' lijkt

een aanmoediging minder te stressen en je eigen weg op je eigen snelheid te gaan.

Yes, het 'iedereen linkerbaan, het is druk op de weg' is een metafoor voor het steeds nu succes willen hebben. Iedereen wil constant op de linkerbaan rijden, waardoor daar file ontstaat, terwijl de rechterbaan vrij is. Die vrije rechterbaan symboliseert: je eigen weg gaan. De track gaat over hoe we voortdurend op onze telefoon zitten. Doordat we steeds geconfronteerd worden met succesverhalen kunnen we het idee krijgen dat we chronisch achterlopen. Ik schreef de tekst in coronatijd,

Ik pretendeer niet wijsheid te verkondigen, maar ik hoop aan te zetten tot de durf ergens vraagtekens bij te zetten

toen alles dicht was en ik maar bleef denken aan alle doelen die ik niet kon behalen. Alles ging zo tergend langzaam dat de stress zich opbouwde. Het schrijven was een uitlaatklep. Ik schreef de spanning van me af. 'Rico had gelijk' is een verwijzing naar 'Elektrostress' van Opgezwolle uit 2006. Hierin beklaagt Rico de technologisering van vrijwel alles door een dystopie te schetsen. De rol die onze telefoon in ons leven kan spelen deed me hieraan denken.

De manier waarop je naar het leven kijkt bepaalt hoe je leeft. Door te focussen op zo snel mogelijk succes behalen, leef je eigenlijk niet. Soms moet je bereid zijn een langere route af te leggen. Op de linkerbaan staat file, maar de rechterbaan is vrij, als het ware. Soms duurt het langer om ergens te komen, je hoeft niet overhaast van baan te wisselen. Eigenlijk delen alle tracks op dit album deze boodschap.

Hoe schrijf je je muziek?

Alles schrijf ik zelf. Mijn telefoon is mijn notitieblok. Mooie woordspelingen van mensen schrijf ik snel op. Zo onthoud ik korte zinnen en fragmenten die me aanspreken. Het echte schrijven vindt plaats in de studio. Hier ga ik geconcentreerd aan het werk. Het kan ook zijn dat ik in een vlag van inspiratie tussen de bedrijven door een halfuurtje gericht teksten ga schrijven. Eigenlijk is het schrijven een voortdurend proces. Naar de studio gaan, alleen of met iemand anders, vind ik het leukste onderdeel hiervan. Ik zet dan een beat op en verwerk wat ik gedacht heb, gelezen heb of belangrijk vind.

De tracks komen vaak puur uit het hart. Ze zijn niet alleen een boodschap aan een ander. Ze gaan ook over mij. Mijn muziek is niet

moralistisch. Ik breng een boodschap met mezelf, als het ware – boodschap en boodschapper. Wat ik je breng heb ik zelf meege maakt. Ik stel vragen aan mezelf en hoop dat de luisteraar de vraag ook stelt. Ik pretendeer niet wijsheid te verkondigen, maar ik hoop aan te zetten tot de durf ergens vraagtekens bij te zetten.

Je noemde Rico net. Nederlands-talige hiphop zit in de lift en is ongekend populair. Hoe zou jij dit verklaren?

Hiphopmuziek is al lang ontzettend populair in Nederland. Toen ik op de middelbare school zat waren er echter maar tien artiesten die van hun muzikantenbestaan konden leven. Nu is er een hele nieuwe stroming die er rijk van kan worden. Dit is te danken aan streamingdiensten. Vroeger was de muziek populair en downloadden mensen haar. Nu houdt iedere streamingdienst bij hoe vaak nummers worden beluisterd. Bovendien hadden televisie en radio destijds nauwelijks aandacht voor hiphop. Ook op zenders als MTV en TMF kwam het mondjesmaat voorbij. Slechts de hitjes kregen kortstondig een podium. De verandering kwam vanaf 2011 langzaam op gang. In 2015 had de Nederlandse hiphop zijn grote doorbraak.

Hiphop is de stem van de jongeren. Mensen herkennen zich in de verhalen die worden besproken. Als hiphop niet authentiek is, dan luistert er niemand naar je. Luisteraars slaan aan op woordspelingen, flows. De aantrekkingskracht bevindt zich in de muziek en de taal. De gouden combinatie is er een van goede muziek en goede teksten. Ook is het aanbod ontzettend veelzijdig. Iedere artiest heeft een kenmerkende eigenheid en weet een boodschap in de eigen taal te brengen. Bijna iedereen wordt nu aangesproken door iemand die zich in de hiphopscene beweegt. Het Nederlands is, als je het mij vraagt, niet per se meer of minder geschikt voor hiphop. Alles hangt af van hoe je de taal gebruikt. Het genre leent zich tenslotte voor een grote vrijheid. Mijns inziens zijn er geen genreregels.

Je gaf aan dat je studie behulpzaam was bij het schrijven van muziek. Speelt muziek ook een rol in je studie?

Momenteel [mei 2022 – red.] schrijf ik mijn afstudeerscriptie over het gebruik van hiphop in het schoolvak Nederlands. Hiphop als toevoeging aan het curriculum maakt de boel actueler en relevanter. Mensen worden

te weinig enthousiast gemaakt voor het vak, ondanks dat jongeren ontzettend taalvaardig en creatief zijn. Ze gebruiken taal iedere dag. Hiphop lijkt me hier het beste voor. Het staat allemaal nog in de steigers, maar ik ontwerp nu een masterclassreeks waarmee ik probeer taalbewustzijn te creëren bij leerlingen door middel van hiphop. De workshop gaat *Flexibel Nederlands* heten. Deze workshop wil ik uitwerken en op Nederlandse scholen aanbieden.

Taalbewustzijn of bewuste geletterdheid heeft betrekking op creativiteit, overtuigingskracht en het vertellen van een mooi verhaal. Hoe ga je om met taal? Hoe zet je taal in? Wanneer gebruik je straattaal en wanneer niet? Het schoolvak Nederlands is nu te gericht op meetbaarheid. Er ligt een nadruk op het zo min mogelijk maken van meetbare fouten.

We kunnen nog steeds Reve lezen, maar we moeten jongeren wel enthousiast maken. Je neemt met hiphop de cultuur van jongeren als uitgangspunt voor de les. De jongeren worden zo expert in de les, niet alleen de leraar. Hiermee zijn ze veel meer betrokken. Ze weten namelijk al veel over hiphop. Leraren moeten zich dan wellicht laten bijscholen, maar er komt ook weer een nieuwe generatie leraren. Het begin met masterclasses zoals ik die hoop te ontwerpen maakt de overgang makkelijker.

Hiphop is bovendien bijzonder actueel. De teksten gaan bijvoorbeeld over het opstaan tegen onderdrukking. Zo kun je taallessen koppelen aan burgerschapsonderwijs en ingaan op de vraag: 'Wie ben ik en wat is mijn rol in de samenleving?' Je moet uiteraard kritisch zijn in welke teksten je gebruikt. Niet alle teksten zijn immers geschikt voor het onderwijs, bijvoorbeeld door een overdreven materialisme of vrouwenonvriendelijkheid en seksisme. Aan de andere kant is er ook veel literatuur die onder andere vrouwenonvriendelijk is die je probleemloos op je leeslijst mag zetten. Je moet niet het hele genre als vrouwenonvriendelijk en gewelddadig wegzetten.

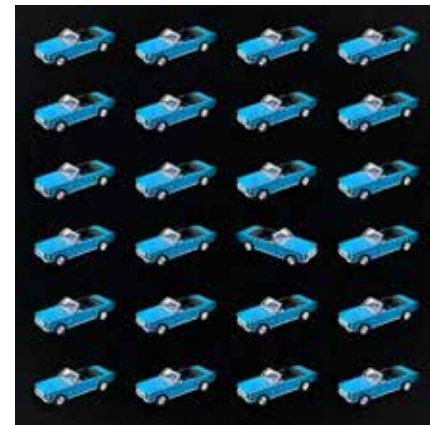
Een voorbeeld uit het recente verleden verduidelijkt wat ik bedoel. Zou je Lil' Kleines muziek nu gebruiken in zulke lessen? Is dat wat er nu allemaal gebeurt en gebeurd is niet een goede gelegenheid om burgerschap te bespreken en vragen te stellen? De excuusvideo die hij maakte na alle ophef werd door veel mensen als onoprecht gezien. Je kunt hier dan bevragen waarom hij als onoprecht

werd gezien. Hoe speelde zijn taalgebruik hierin een rol? Jongeren worden in de muziek die zij beluisteren dagelijks geconfronteerd met moeilijke vragen en het gedrag van artiesten. Door de actualiteit en de belevingswereld van jongeren het klaslokaal binnen te halen toon je de relevantie van taalonderwijs, krijg je hun aandacht en kun je bespreken op welke manieren je met taal kunt omgaan.

Welke tips heb je voor al diegenen die net als jij hun passie willen volgen?

Ga op onderzoek uit en jaag je dromen na zonder je te laten ontmoedigen door het succes van anderen. Ik stel doelen voor mezelf, maar ben me ervan bewust dat de weg ernaar toe soms langer is dan de posts en verhalen van bekende artiesten en influencers ons voorhouden. Op de rechterbaan ga je misschien wat langzamer, je mag wel langer rijden. ▲

Bruno's debuutalbum *File op de linkerbaan* (2022) is nu te beluisteren op Spotify, tezamen met zijn eerder uitgebrachte singles. Zijn nieuwe album verschijnt in de zomer van 2023.

In juni is de Nederlandse film *Pink Moon* in première gegaan op het Tribeca Film Festival in New York. Bruno's rol hierin is zijn meest recente acteerwerk.

Up-to-date blijven over Bruno? Volg hem op Insta: @brunoprent

De paradox van exile

Tekst /// **Sonja Buljevac** Beeld /// **Dorota Dabrowska**

Als deze *Babel* van de drukker komt, ben ik als het goed is volledig in vakantiemodus. Over een kleine maand is de deadline van mijn masterscriptie en daarmee luidt het startsignaal voor mijn laatste, eindeloos lange zomervakantie als student. Als een gevangene die turfstreepjes in de muur van zijn cel krast, tel ik de dagen af tot het moment dat ik languit als een visstickje lig te dutten in de Griekse zon. Maar zover is het nog niet. Vooralsnog ben ik gewoon die enigszins irritante student die dagen niks van zich laat horen omdat er weer een belangrijke deadline aankomt, en als ik dan al een keer uit mijn donkere, naar muffe koffie ruikende studiehof kom, heb ik het ook nog eens voortdurend over die scriptie die me zo bezighoudt.

Drie keer raden wat deze column geïnspireerd heeft.

Geen zorgen, ik zal jullie niet lastigvallen met de perikelen van het scriptie schrijven, want grote kans dat je (a) dit zelf al (meermaals) meegemaakt hebt, of (b) je nog een jonge, onschuldige bachelorstudent bent en dan kom je er zelf snel genoeg achter. Maar tijdens de uren struinen door JSTOR en Google Scholar op zoek naar bruikbare bronnen, herontdekte ik een artikel waar ik tot lang na mijn studietijd over na kan blijven denken.

Edward Said kende ik vooral – en de meeste van jullie misschien ook – van zijn theorie over *Orientalism*, die tijdens mijn bachelor in zo ongeveer elk vak wel voorbij kwam. Slechts één keer heb ik zijn essay *On Exile* moeten lezen. Dit was zo'n drie jaar geleden en hoewel het destijds al iets in me wakker maakte, een goed verborgen, ongewenst gevoel van herkenning, was ik er nog niet aan toe om daar op dat moment meer aandacht aan te besteden. Ik volgde de colleges, las het artikel, citeerde het in mijn eindopdracht en schoof het daarna in een la in mijn brein, die met een ferme klap dicht ging.

Tot mijn scriptie die lade een paar maanden geleden weer vrolijk opentrok. Deze keer was het niet genoeg om een paar scherpe one-liners uit Said's essay te citeren om mijn punt extra kracht bij te zetten. Nee, ik moest wat hij zei echt uitpluizen, begrijpen, vóélen. Het hele essay gaat in principe om de definitie van het begrip *exile*. Met *exile* bedoelt Said een staat waarin mensen verkeren die hun geboorteland noodgedwongen hebben verlaten, en er nooit meer naartoe terug kunnen keren, bijvoorbeeld omdat ze daar vervolgd worden, omdat er oorlog is, of omdat het land simpelweg niet meer bestaat. Hier kan ik pagina's over vol schrijven (heb ik ook gedaan), maar heel

kort gezegd: iemand in exile is altijd *out of place*. Enerzijds wordt hij aangetrokken door een geschiedenis in een land die hem gevormd heeft, waardoor hij precies zo is geworden als hij is, en niet anders. Maar die plaats, die zulke tastbare invloeden heeft achtergelaten, is onbereikbaar geworden, en nooit zal de exile verder kunnen groeien uit de wortels die daar nog in de grond liggen. Anderzijds moet de exile zich richten op de toekomst als hij wil overleven: het is essentieel om een cultuur te kennen, de mensen te begrijpen en de taal te spreken als je op een nieuwe plek wil integreren. En toch, hoe goed de exile zich ook aanpast, blijft er altijd een kloof tussen hem en zij die er 'altijd al geweest zijn'. De exile bestaat uit tegenstellingen: altijd hier en altijd daar, maar op beide plekken nooit helemaal.

Volgens Said's definitie ben ik absoluut niet iemand in exile – verre van. Ik ben geboren en getogen in het land waar ik nu nog woon en krijg, anders dan vele van mijn landgenoten, niet te maken met geweld vanwege mijn huidskleur, geaardheid of geloof. En toch herkende ik mezelf in wat Said schreef, zo goed zelfs dat ik er soms van schrok. In het zoeken naar vastigheid en stabiliteit, in het 'nu' altijd zien ten opzichte van het 'toen', in het gevoel ergens te 'mogen' zijn in plaats van er te horen, waar ik in de winter nog een column over schreef voor deze *Babel*, ruim voordat ik mijn scriptieonderwerp had gekozen. Het herlezen van Said was een van die bijzondere momenten die ik alle lezers gun, dat je een tekst onder ogen krijgt en denkt: dit had ik kunnen zeggen. ▲

Feminisme en mode: de paradox van empowerment en objectificatie

Al tien jaar doe ik modellenwerk. Eens in de zoveel tijd worstel ik met de vraag of mijn werk ethisch gezien wel door de beugel kan. Naast het vele reizen, wat niet goed is voor het milieu, gaat het me hierbij ook om hoe modellenwerk zich verhoudt tot feministische vraagstukken.

Aan de ene kant levert modellenwerk een bijdrage aan de instandhouding van moeilijk haalbare schoonheidsidealen. Aan de andere kant sta ik achter het idee dat iedereen moet kunnen doen wat diegene wil doen. Deze persoonlijke spagaat raakt een bredere paradox in de mode- en beauty-industrie, namelijk de eeuwige spanning tussen enerzijds *empowerment*, vrijheid en zelfexpressie en anderzijds objectificering. Het leidt tot de vraag of de mode- en beauty-industrie wel of niet verenigbaar is met feminisme.

Tekst /// **Afra van Ooijen** Beeld /// **Lesine Möricke**

Deze vraag raakt aan twee structurele elementen van de mode- en beauty-industrie, namelijk in de eerste plaats over de werking van de industrie als systeem en in de tweede plaats over representatie in de media. De impact van de mode- en beauty-industrie wordt doorgaans niet heel serieus genomen. Als kunstvorm wordt deze industrietak vaak bestempeld als irrelevant, frivol en ijdel. Daarnaast wordt de economische impact vaak onderschat, terwijl deze industrie een grote impact heeft op de wereldwijde economie. Bovendien is het zo ongeveer de enige industrie waar het merendeel van de werknemers en consumenten bestaat uit vrouwen, en waar van oudsher vrouwen zeggenschap hebben gehad in hogere functies van de bedrijfstak. Tegelijkertijd bestaat een groot deel van de mode-industrie uit *fast fashion*, mogelijk gemaakt door onderbetaalde kledingarbeiders van wie 80% vrouw is en van wie het merendeel vrouw van kleur. Zij werken onder erbarmelijke arbeidsomstandigheden. Dan hebben we het nog niet gehad over het feit dat fast fashion drijft op het creëren en in stand houden van de gevoelens van consumenten dat ze nooit genoeg zijn tot ze meer kopen. Door kleding, make-up en huidproducten te kopen, en aldus te investeren in ons uiterlijk, zouden we ons beter moeten gaan voelen.

Verzette het feminisme van de vorige eeuw zich niet juist precies tegen dit idee dat uiterlijk de waarde van een vrouw bepaalt? Historisch gezien bestaat er een verband tussen mode en de politiek van feminisme. Denk aan de manier waarop er werd afgestapt van het dragen van ongemakkelijke korsetten en hoe er is gestreden voor de mogelijkheid voor vrouwen om broeken te dragen. Vooral tweedegolf feminisme vanaf de jaren zestig wilde graag af van de beklemmende standaard waaraan vrouwen geacht werden zich te conformeren. Weg met de rokjes en jurken, lange lokken haar, make-

up en hoge hakken, want die waren onderdeel van het patriarchale verwachtingspatroon van hoe een vrouw hoort te zijn. Hoewel deze feministen zich juist afzetten tegen de beklemming, creëerden ze hiermee paradoxaal genoeg zelf een beklemmend en veroordelend klimaat dat een vrouw niet zulke kleding zou moeten dragen als ze serieus genomen wil worden als geëmancipeerde vrouw. Een nieuwe golf feminisme ging daarom juist uit van de vrijheid om je te kleden op welke manier een individu dat wil, ook als dat betekent dat een vrouw graag naaldhakken en push-up bh's draagt.

De vrijheid hebben om je comfortabel te voelen in je eigen lichaam, je seksualiteit te omarmen en mode te gebruiken als een vorm van zelfexpressie staat hierbij centraal. Je mag en kan sexy (willen) zijn en tegelijkertijd hersenen hebben. Het bekende model Emily Ratajkowski schreef hierover dat alhoewel ze in eerste instantie het gevoel had dat het omarmen van haar lichaam en seksualiteit een kracht en vorm van vrijheid was, ze dit terugkijkend op haar carrière terugneemt, omdat de beelden van een model nooit echt toebehoren aan het model. Modellen hebben namelijk geen zeggenschap over de manier waarop ze worden vastgelegd en zijn dus uiteindelijk niet meer dan een levende paspoort in de uitwerking van een fantasie van anderen. Ratajkowski worstelde dan ook met de vraag of het moreel verwerpelijk is dat zij deel is van een systeem waarin ze financieel enorm profiteert van het laten objectificeren van haar lichaam.

Ik hoef me niet alleen af te vragen in hoeverre ik wel of niet de macht heb over hoe mijn lichaam wordt gebruikt in die marketingfantasie. Belangrijker nog is de vraag in hoeverre deze beeldvorming bijdraagt aan de instandhouding van een vertekend schoonheidsideaal. Inmiddels leven we in een tijd waarin mode en feminisme verweven zijn tot het punt dat feminisme wordt gebruikt als marketinginstrument.

Bijna alle merken melken graag de Girl Boss mentaliteit uit en je loopt achter als je in je marketing als merk niet deelneemt aan *body positivity* en diversiteit op andere vlakken in representatie. Alhoewel representatie steeds diverser is geworden de afgelopen jaren en er steeds minder intensief gebruik wordt gemaakt van photoshop, kun je je alsnog afvragen wat mijn beroep nou eigenlijk voor positieve bijdrage levert. Recent onderzoek wijst uit dat de diversiteitsbeweging wel degelijk bijdraagt aan een positiever zelfbeeld van jonge vrouwen. Dat is natuurlijk geweldig nieuws, maar toch lijkt de focus op uiterlijke waardering bij vrouwen nog altijd een groter thema dan bij mannen.

Belangrijker nog is de vraag in hoeverre deze beeldvorming bijdraagt aan de instandhouding van een vertekend schoonheidsideaal

Hoewel ik me absoluut niet zou durven vergelijken met Emily Ratajkowski ben ik me wel degelijk bewust dat ik conformeer aan het oude en niet-diverse schoonheidsideaal. Tien jaar geleden startte ik als *curvy model* en kon ik trots halen uit het feit dat mijn lichaamstype bijdroeg aan het veranderen van het graatmagere schoonheidsideaal van de 00s. Door ongewild gewichtsverlies kan ik me daar inmiddels niet meer achter verschuilen. Waarschijnlijk levert mijn werk dan ook geen directe positieve bijdrage aan de samenleving, maar zelf haal ik wel kracht uit het feit dat mijn werk me heeft geholpen me comfortabeler te voelen in mijn eigen lichaam. Ook leer ik veel van het zakelijke aspect als zzp'er, en bof ik enorm dat het me de kans geeft om naast mijn werk lang te kunnen studeren. Er resten mij dan ook voornamelijk gedachtespinsels over deze complexe paradox en nog steeds weinig antwoorden. Is het beter om te stoppen met modellenwerk ook al zal mijn beslissing, als een hele kleine vis in een grote vijver, waarschijnlijk niks teweegbrengen? Op welke manier kan ik zelf toch een positieve invulling geven aan de manier waarop ik word vastgelegd? Ik weet het niet, maar zal er over blijven nadenken. Ik weet wel dat niemand iets heeft aan slimme marketingtrucs van snelle doch lege boosts van ons zelfvertrouwen die ons consumptiegedrag beïnvloeden. Veel waardevoller zijn voor mij het omarmen van ambitie, het navolgen van onze passies, het koesteren van vrijheid van zelfexpressie en tot slot aan het dichten van de loonkloof tussen vrouwen en mannen waaraan deze industrietak al een lange tijd bijdraagt.

Van Mickey tot Wicked: De Complottheorie

Vrees voor vaccinaties, The Great Reset en de inmiddels verwijderde podcasts van Lange Frans. De complotdenker wordt vaak weggezet als een tomeloze gek, weggetrokken naar de verre uithoeken van de maatschappij, om daar verder op te gaan in een collectieve psychose.

Desondanks eisen theorieën over pedofielennetwerken, door de overheid geïnstigeerde volksvergiftigingen en reptiëlmensen een steeds grotere plek op in het publieke debat. Sinds de coronacrisis, het bestormen van het Capitool in Washington, en de oraculeuze verschijning van Qanon, is de complottheorie langzamerhand niet meer weg te denken. Met haar paradoxale karakter en steevaste gebrek aan bewijs, resteert de vraag echter hoe al die ongegronde verhalen toch zoveel mensen blijven trekken.

Tekst /// **Dorus Asselbergs** Beeld /// **Bob Foulidis**

The Crosshair Collection

Laatst stond ik op de bus te wachten. En terwijl ik reikhalzend uitkeek naar het duo koplampen dat ieder moment de hoek om gereden komen kon, viel mijn oog plots opeen olijfgroene sticker die op een lantaarnpaal geplakt zat. In witte, dikgedrukte Times New Roman letters stond er *The Crosshair Collection*, met daaronder een QR-code die me naar een net zo olijfgroene webpagina doorverwees. Eenmaal aangekomen op de desbetreffende webpagina werd ik weer doorverbonden naar een versleuteld Telegramkanaal, waarop afbeelding na afbeelding werd vertoond, van onder meer anti-NATO-leuzen, aan vaccinatiënalden geregen silhouetten en machinegeweren die een kogelregen aan YouTube-logo's, Twitervogeltjes en Facebookduimpjes afvuurden – *The Media is our Weapon*.

De groep ging gehuld in een soort vaagheid. Het was onduidelijk uit wie 'we' bestond, en verder, buiten de alomvattende tendens van 'we zijn anti alles', leek er ook geen daadwerkelijke rode draad te zitten in de onderwerpen die werden aangesneden. Zo was Kamala Harris een dictator, had Bill Gates nu ook het apenpokkenvirus uit zijn duim gezogen, en, zo werd mij door één van de afbeeldingen verteld, spelt de naam 'Mickey', als je het, geschreven in het Disney lettertype, horizontaal omdraait eigenlijk het woord 'Wicked'. *What you don't see* stond erbij, voor de kinderlijk naïeve zielen die het allemaal nog niet doorhadden. In de eerste instantie deed het eclectische samenraapsel van met name zwart-witte

telegramstickers me denken aan een met posters volgeplakt zolderkamertje van een of andere puberjongen, die na het zien van de film *Trainspotting* besloten heeft alleen nog pikzwarte T-shirts te dragen, ook te gaan roken, en zich bij iedere vorm van huiswerk luidkeels af te vragen 'wat hij daar nu écht aan heeft'. Maar zodra ik iets dieper groef in zowel de chat zelf als de diverse links naar andere kanalen, ontwaarde ik al snel een netwerk dat verderging dan alleen hormonale disbalans en de frustratie die komt kijken bij het uit je hoofd moeten leren van het periodiek systeem: ik werd doorverwezen naar webshops waar je merchandise kon kopen, naar groepen vol zelfbenoemde zorgmedewerkers die het gebrek aan daadwerkelijke coronagevallen in ziekenhuizen nog eens aankaartten, naar blogposts met daarop waslijsten van allerlei alternatieve geneesmiddelen die dienen om zowel radiatie als het hoogst giftige fluoride in drinkwater tegen te gaan... Maar wat nergens te bekennen viel was een bronvermelding.

Bewijs

Het beste bewijs voor wat voor complottheorie dan ook is wellicht de geschiedenis. Complotten bestaan, dat staat vast. Er was Watergate, er waren Caesar en zijn vermeende zoon Brutus. Er was Edward Snowden, een zaak die na tien jaar nog steeds niet geheel is afgesloten. Het verleden is doordrenkt van diverse samenzweringen en de klokkenluiders die ze ooit aan het licht brachten. In die zin heeft de gemiddelde complotdenker niet geheel

ongelijk: een complot is altijd mogelijk, en gaat daarbij, per definitie, zonder bewijs. Zij die complotten smeden kennen hun sporen sneller uit dan iemand met negen kilo kneedgum en een ontegenwoordige hekel aan zijn eigen potloodtekeningen. En zo niet, dan verandert de samenzwering in een simpele samenwerking. Je zou zelfs kunnen stellen dat iemand die niet in complotten gelooft evenveel recht van spreken heeft als iemand die dat wel doet. Natuurlijk siert het een mens om zo goedgelovig te zijn dat hij/zij er gewoon van uitgaat dat Hillary Clinton niet daadwerkelijk het bloed van kinderen drinkt, en dat haar man, zelfs in het geheim, geen reptiel is, maar 100% zeker weet je dat eigenlijk nooit. Het bewijs voor een complottheorie is dus dat er geen bewijs is. Het werkt op eenzelfde manier als dan wel, of dan niet, in buitenaards leven geloven, in het hiernamaals, of in de werking van horoscopen. Het fundament voor een complottheorie is een gapend groot zwart gat, dat fungeert als een diascherm waar je, in feite, van alles op kunt projecteren; een onoverbrugbare kloof tussen wat de wereld je laat zien en wat je daarvan maken moet.

Op een bepaalde manier is de gemiddelde complotdenker moedig. Hij timmert steevast door aan zijn brug, en iedere keer dat zijn zojuist aan elkaar gespijkerde rij met planken het ravijn in stort begint hij gewoon opnieuw. Maar op diezelfde wijze is zijn aanpak onderhevig aan wanhoop en een behoefte aan zwaarder geschut. Wat begon met een simpele, houten touwbrug verandert al snel in een verlangen voor

een massief stalen ophangstelsel met daartussen een driebaansweg, en waar mogelijk nog een treinrails. Hoe verder de overkant, des te dieper de wens om er te geraken. Volgens Jaron Harambam, die een proefschrift schreef over de opkomst van complotten, 21 respondenten volgde, en daar een interview over gaf in *Sociologie Magazine* (1, 2017), heeft de groeiende interesse voor samenzweringen vooral te maken met vier zaken: het wegvallen van religie, de mogelijkheid van nepnieuws en de daaruit ontstane paranoia, democratisering, en globalisering, oftewel de uitwisseling van verschillende culturen en de mogelijke zelfkritiek die daarop volgt. Ironisch genoeg, gezien de losbandigheid waarmee termen als 'dictatuur' en 'onderdrukking' tussen haar aanhangers worden rondgegooid, ontstaat de complottheorie dus vooral uit vrijheid. Door de groeiende mogelijkheden om te gaan en staan waar men wil, om te geloven in wat voor entiteit dan ook, en te stemmen op iedere politicus die een spreektafel weet te bereiken, groeien ook de argwaan, de twijfel en de onzekerheid die bij een keuze maken horen. Misschien is de complottheorie dan ook niets meer dan dat: een onderbuikgevoel, een paar trillende handen, een genadeloos perfectionisme dat streeft naar de meest onmogelijke scenario's, een klein en geniepig stemmetje dat maar blijft herhalen: 'Wat als ik het niet bij het juiste eind heb?'

Internationale stickerdag

Op 1 juni was het internationale stickerdag voor de deelnemers van *The Crosshair Collection*. De oprichter van de groep, @American_Bandit, had in de afgelopen paar maanden meerdere ontwerpen verzameld die waren ingestuurd door andere leden, en die nu verkrijgbaar waren op zijn website, met de bedoeling om ze wereldwijd op allerlei lantaarnpalen en overheidsgebouwen te plakken. In de dagen die volgden kwamen er meerdere foto's voorbij van plakplaatjes, glanzend in de zon, ergens tegen het onverschillige staal of het gedesinteresseerde steen van een verkeersbord of muur aangedrukt. Gezien de totale toevalligheid waarmee mijn oog weken eerder op de olijfgroene sticker viel, vraag ik me af of het, buiten de luttele vierhonderd leden van de Telegramgroep, veel mensen is opgevallen dat hun leefwereld ietwat verrijkt is geworden met een zoveelste vorm van sluikreclame. Desalniettemin hoop ik, een heel klein beetje, dat het voor de enthousiastelingen van *The Crosshair Collection* toch een geslaagde stickerdag was. ▲

Vallende bloesemblaadjes en een zelfportret van augurken

Een bloesemboom op een rotonde. Telkens als de tram langsrijdt begint het te sneeuwen. Niet bevroren water komt uit de lucht vallen, maar lichttroze bloesemblaadjes. Dit tafereel schetst Joost Oomen in een van zijn columns. Hij licht hierbij kleine geluksmomentjes als deze uit. Het publiek wordt de schoonheid van het alledaagse getoond. Op een gekke manier doet beeldend kunstenaar Edwin Wurm hetzelfde. Met foto's van kroppen sla die Gucci-zonnebrillen dragen, een marshmallowhuis en een 'zelfportret van augurken' lijkt Wurms werk een ode te brengen aan dezelfde schoonheid van het alledaagse. Schoonheid hoeft zo moeilijk dus niet te zijn en zowel Oomen als Wurm laten dit zien met hun respectievelijk literaire en beeldende werk. Deze paradoxale alledaagse schoonheid is na kennisname van hun werk overal in terug te zien.

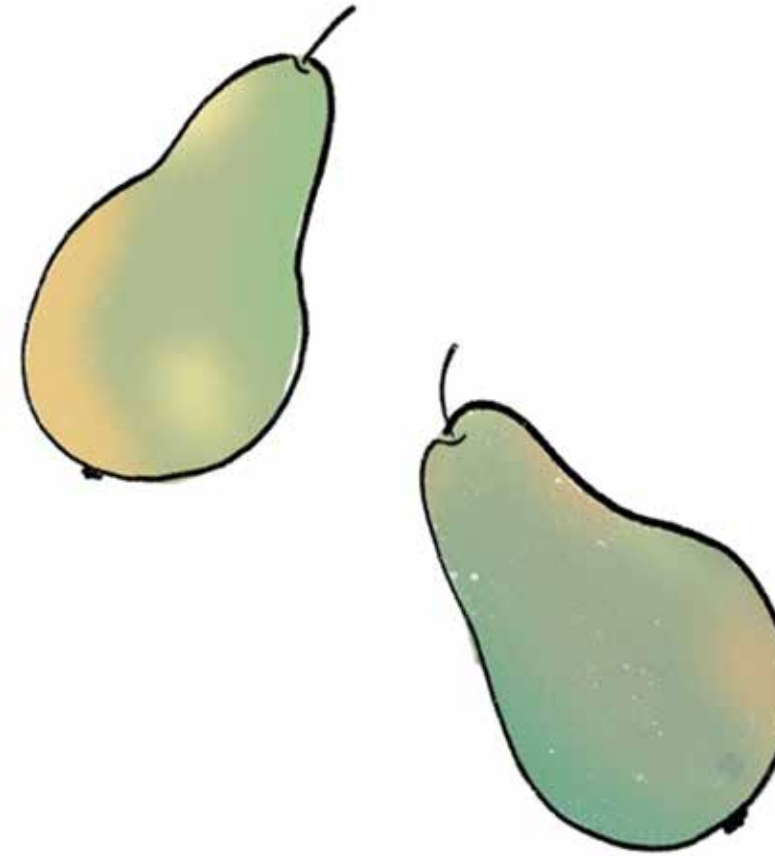
Tekst & Beeld /// Mila Milošević

Op weg naar huis van mijn tentamen taalkunde en historische letterkunde lees ik een boek. Mijn 32^e van 2021 om exact te zijn, *My name is Asher Lev* om nog preciezer te zijn. Ik was binnen 20 van de 90 tentamenminuten klaar met het ontleden van de zinnen en het verklaren van de Middelnederlandse verschijnsels en besloot de extra tijd dankbaar te gebruiken. Ik maak me klaar om uit de trein te stappen; boek wegstoppen, oortjes en de zo zacht staande muziek dat je het eigenlijk net niet hoort uit, portemonnee met daarin een OV-chipkaart in de aanslag. We rijden zo het station binnen. Deze handelingen worden echter onderbroken, een oude vrouw, zo'n lieve oma, mompelt 'Mooi boek he?' Ze krijgt een verbaasde blik van mij terug: 'Pardon?' 'Zo mooi geschreven is dat, niet? Asher Lev?' Nu praat ze luider. 'Ja, jazeke!' Reageer ik nog steeds beduusd. Dit is een van mijn eerste treinconversaties in tijden, ik blijf haar aankijken. 'Is het je eerste keer?', wijzend naar het boek. 'Ja, ja, klopt, maar het is erg mooi.' Ons gesprek valt stil. Als de deuren opengaan om de passagiers uit te laten kijk ik haar nog eens aan: 'Fijne reis nog!' 'Jij ook!' Het is dat ik Oomen pas de volgende dag zou horen praten en voordragen, anders had ik kunnen zweren dat ook nu mijn hart een klein, zacht perenliedje zong, misschien zelfs maar neuriede. Het maakte de regen minder ergerlijk, mijn tentamencijfer mooier en dat ik, toen ik het boek uitlas, aan haar dacht.

Het perenlied zou je het beste kunnen omschrijven als Oomens literaire concept. Het is niet alleen de titel van zijn debuutroman, dingen die een bepaald geluk of een zekere schoonheid uitstralen zingen ook het perenlied. En slechts soms kun je dat perenlied horen, dan ben je gelukkig.

Afgelopen oktober ontmoette ik Oomen op De Literaire Marathon waar ik vrijwilliger was. Eigenlijk hoorde ik alert te staan wachten tot er iets nieuws in mijn oortje werd doorgegeven: 'Is alles nog in orde backstage?' 'Kan iemand twee vegetarische broodjes voor de poco (podium coördinator) en de presentator brengen?' 'Is er nog voldoende wijn?' In plaats daarvan besloot ik mijn tijd anders, nuttiger (hopelijk), vermakelijker (zeker), te gaan besteden. Ik ging de Raadszaal van de Arminiuskerk in Rotterdam binnen en nam plaats dicht bij de deur, mocht het dan toch nodig zijn dat er ergens twee flessen wit heen worden gebracht dan kon ik dat altijd nog zonder al te veel te storen doen. Joost Oomen was aan de

Het meubelstuk mag pas verlaten worden als de fles op is of de bezoeker bezopen

beurt. Eerder die avond sprak ik hem al kort over het interview in de *Absint*. 'Ik vond vooral de vijf *Orangina* vrij indrukwekkend.' Het enthousiasme was van Oomens gezicht af te lezen: 'De arme jongen had nog nooit Orangina op!' Zoals je merkt was het een lang gesprek met veel emotionele en intellectuele diepgang. Toen was Joost dus aan de beurt, en hij droeg voor uit zijn roman, *Het perenlied*. Over een zoon van een stamleider die, sinds er een peer in de koeienstront was gevallen, van alles ging lachen, blij werd en soms zelfs moest huilen van geluk, dit alles tot het grote onbegrip van zijn vader. Na dit stuk volgde er nog een gedicht over de politiek: 'Dit is mijn enige gedicht over de politiek én het weer: "Een groep koeien..."' Oomen sloot de avond af met het, ergens tussen zingend en sprekend in, voordragen van 'Ik ben een kurkje, ik ben een heel klein kurkje'. Nog voordat het applaus goed en wel was weggestorven, sloop ik de deur uit, de plicht riep.

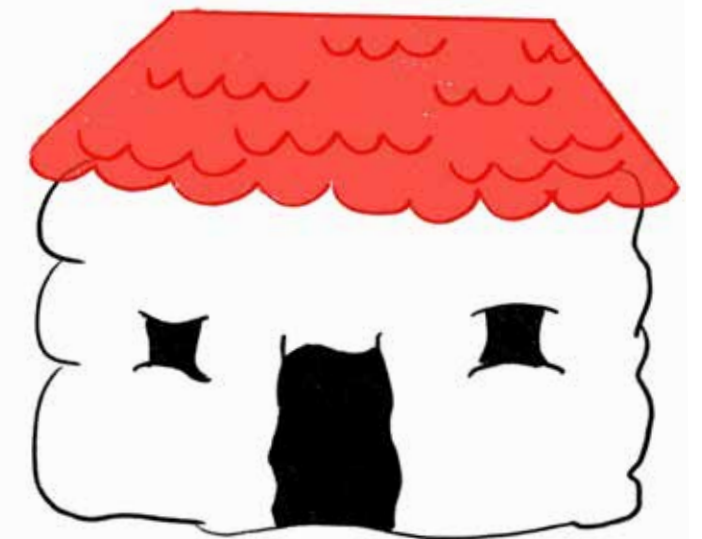
In de meivakantie van 2022, ruim een half jaar nadat ik Oomen zag spreken, was ik in Belgrado. Een paar dagen eerder liepen we al hoopvol naar de deuren van *Muzej savremene umetnosti* (het museum voor moderne kunst), maar die waren toen nog gesloten. De expositie werd nog opgebouwd en in zo'n klein museum betekende dat geen toegang. Nu waren we terug en zwaaide de deur wel voor ons open. We konden ons onder laten dompelen in de wereld van de Oostenrijkse kunstenaar Edwin Wurm.

Het eerste wat je zag was een dikke, marshmallowachtige, rode auto. Een cabrio die te ver opgeblazen was en de naam *fat car* droeg. Verder lopend zagen we een camper met uitgezaagde gaten. Wurm had voor de bezoekers overal een soort handleidinkje bijgeschreven. Naast verschillende gaten stond dan dat je je hoofd

erdoor moest steken of op het bed moest gaan liggen om zo je benen de lucht in, door het dak, te doen. Verderop was er eenzelfde interactief werk, ditmaal meubelstukken met gaten waarin je moest gaan staan. Vervolgens las je de instructie en zie daar, in een van de lades hoort een fles sterke drank te liggen. Het meubelstuk mag pas verlaten worden als de fles op is of de bezoeker bezopen (in de praktijk lagen de flessen er helaas niet, vermoedelijk was dit vanwege de coronamaatregelen). Een verdiepingshoge trui die van het plafond hangt en van daar over de grond uitstrekt, een zelfportret van augurken, sinaasappels waarop je moet liggen zonder de grond te raken, een pratend marshmallowhuis en absurdistische fotoseries met aangeklede kroppen sla en mensen in benarde posities. Door al deze alledaagse dingen uit hun context te halen en een nieuw soort functie te geven, werden deze anders, mooier. Wurms werk was lachwekkend, maar vooral ook een ode aan het banale; het leven en de dingen.

Eenzelfde ding lijkt Joost Oomen te doen in zijn literaire werk en columns; hij schrijft verhalen over treinreizen, groepen koeien, kleine kurkjes, vissen en, natuurlijk, het perenlied. Dit laatste is het uitgangspunt voor zijn debuutroman uit 2020. Wanneer er mooie momenten voorkomen in het leven wordt het perenlied gezongen. In een interview met *de Volkskrant*, die hem tot literair talent van 2021 benoemde, zegt Oomen dat hij de wereld mooier en minder efficiënt wil maken. Dat mooier maken lukt hem al aardig. Met zijn columns en literaire werken laat hij een zeker licht schijnen op de gewone dingen in het leven die daardoor een ongewone en eerder ongeziene schoonheid vertonen. Zelf zag – en zie – ik dat ook terug in mijn eigen leven.

Oomen en Wurm delen de wereld, bewust of onbewust, hun gave mee. Zij tonen een wereld door hun eigen roze bril, die de wereld net een stukje mooier maakt. Zo wordt dan weer aangetoond dat schoonheid lang niet altijd zo elitair of lastig is als altijd maar voorgesteld wordt. Dus kijk voortaan vrolijk uit naar die peer als lunch, die mooie auto die op de hoek staat of de bladeren aan de bomen die elke dag een andere kleur hebben, want ook dat is schoonheid en dat zien is een kunst. ▲

Sun Ra & His Arkestra in twee delen

Tekst /// **Lucas Gortemaker** Beeld /// **Jolan Lammertink**

Deel 1: Herinneringen aan een vreemde zondag-morgen op planeet aarde

In de maand augustus van het jaar 1984 kwam Herman in een hotel in zijn gemeente Boechout oog in oog te staan met de legendarische jazz-muzikant Sun Ra. Recentelijk heeft hij alle gebeurtenissen die hieraan voorafgingen intens herbeleefd. Vervolgens heeft hij deze – speciaal voor ons – zorgvuldig opgetekend. Dankjewel, Herman.

Het was een warme zondagmorgen in de late zomer van 1984. Wat ik mij haarscherp herinner is het trage ontwaken, rechtstreeks starend in de grote, felle ogen van de zon. De gravitatie trok meedogenloos aan mijn zware, bonzende hoofd. De dag hiervoor versierde ik – zoals iedere jongeman uit mijn streek dat destijds gedaan zou hebben – een meisje met de naam Suzy. Ze lag, zachtjes snurkend, naast me te slapen met haar linkerhand rustend op mijn klamme borstkas. Een afdruk van verdord gras sierde haar doezelige hoofd. En hoewel het mijne aanvoelde alsof het op ieder moment had kunnen barsten, genoot ik intens van ieder moment. Deze vreugde was helaas van korte duur, omdat een boze boer met het gezicht van een droge dadel ons dringend verzocht zijn akker spoedig te verlaten. Opeens besepte ik dat er niet zomaar een nacht aan deze warme zondagmorgen vooraf was gegaan.

Het was namelijk de nacht waarop de enige echte Sun Ra – ook wel bekend als brenger van licht, Lord of the Sun en profeet uit het land van Morgen – het plaatselijke jazzfestival in Boechout zou zegenen met de eindeloze klanken van zijn Arkestra. Maar vreemd genoeg leek ik helemaal niets te hebben onthouden van dit optreden, dat plaats moet hebben gevonden nadat de laatste zonestralen achter de horizon waren verdwenen. Alles wat overbleef, waren gapende leegtes waar ik nog vele weken in zou zweven. Gedurende deze weken zou ik de ontstane rusteloosheid tevergeefs proberen te sussen met de wetenschap dat ik ze, ondanks een gebrek aan welke herinnering dan ook, sowieso live heb zien spelen. Nadat we de akker hadden verlaten, nodigde ik Suzy uit voor een kop koffie. Een lichte bries bracht haar haar lichtjes in de war, toen ze glunderend antwoordde dat ze niets liever zou willen. We bereikten de rand van de stad, nog voordat de zon haar hoogste punt had bereikt. Een vleugje surrealisme deinde over de anders zo vertrouwde kasseien. Alle terrassen waren overladen met allerlei mensen van buiten de stad, die volop genoten van wat later de warmste dag van de zomer zou blijken. Omdat we beiden het gevoel hadden dat we onze lichamen deze dag al overvloedig aan

zonlicht hadden blootgesteld, nestelden we ons in een rustig hoekje van een schemerig café, dat onderdeel uitmaakte van een vervallen hotel.

Onze koffie arriveerde lauwwarm. Suzy sprak gepassioneerd over hoe de transit van Saturnus haar gedrag beïnvloedde en ik luisterde aandachtig. Aandachtig... ‘ja’. Ik luisterde. ‘Hmmm...’ aandachtig... of belangstellend. Ik denk beide. ‘Hm-hm’.

Man, wat heb ik geluisterd.

Een ongewenste zonnestraal kroop langzaam het café binnen. Bij het ophalen van onze lege kopjes, wierp de gestalte van de ober een schaduw op Suzy’s stralende aanwezigheid. Ondertussen slopen verdrongen gedachten terug naar mijn hoofd. Hier overschaduwden zij iedere andere gedachte.

‘En ik? Elke tafel’, elke tafel een humdrum. ‘Een humdrum?’ Onze gesprekken vloeiden en raakten verstrikt in een droom. ‘Dreaming!’ Mijn lievelings. ‘Jouw lievelings?’ ‘Nee, de show.’ ‘Hoe was de show?’ ‘Jij was mijn eerste.’

O, nee toch.

Glinsterende ogen, die van mij, die van haar... verwickeld in een felle strijd. Haar bonzende hart, mijn bonzende... hart.

‘Zullen we? We zullen.’
‘Een kamer voor twee, alstublieft.’
‘We hebben er één voor vier.’

Die namen we.

Vol ongeloof dacht ik aan de complete reeks gebeurtenissen die ertoe had geleid dat onze naakte lichamen op deze zondagavond als één op een versleten matras in een stoffige hotelka-

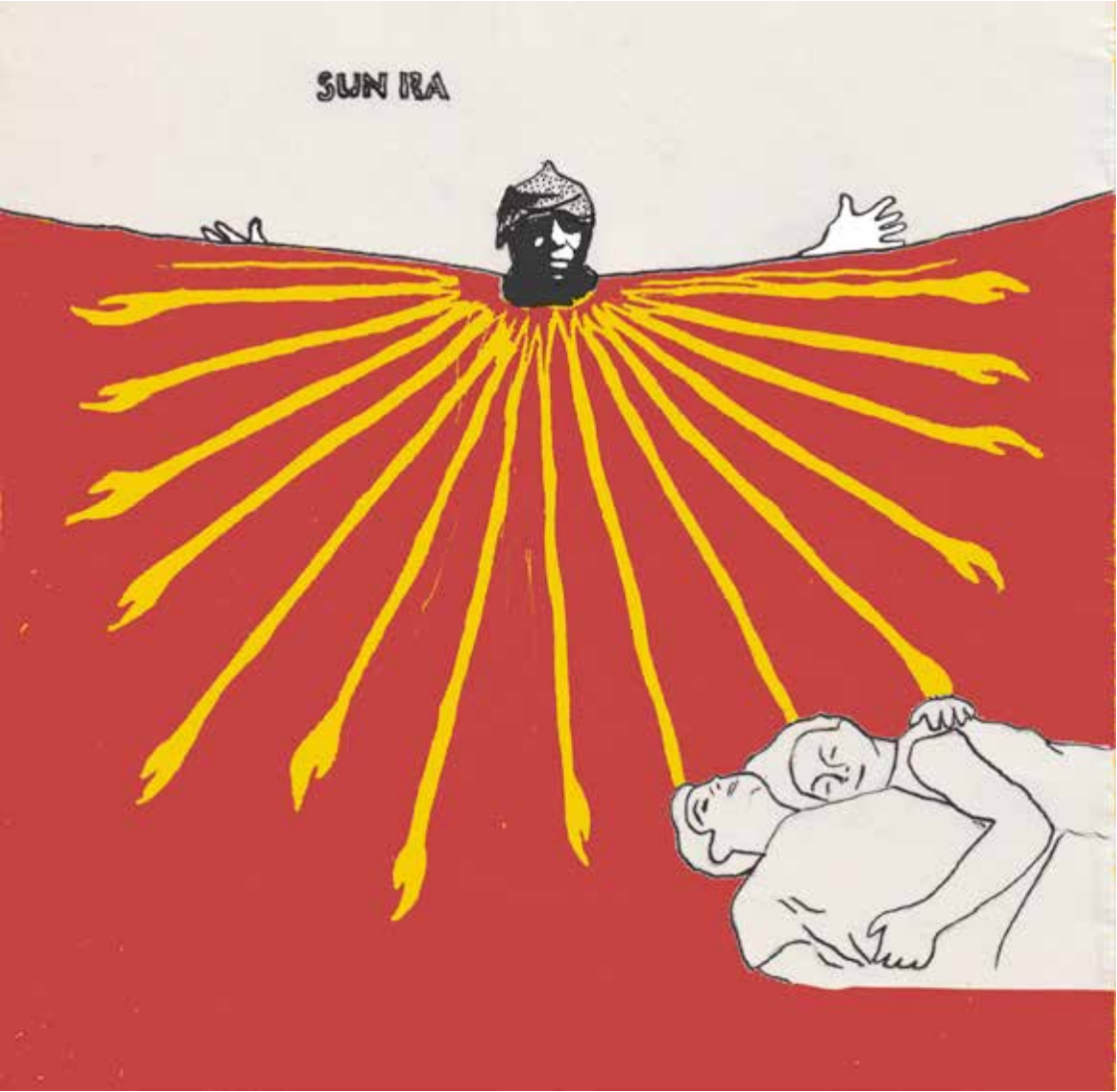
mer lagen. Vierentwintig uur... Een reeks gebeurtenissen in een tijdsbestek van vierentwintig uur, die de schepping van het universum had geïmiteerd. Uit het kolossale niets was een evolutie ontstaan met een planeet waarop Suzy en ik één lichaam deelden... vier bedden. Onze hotelkamer draaide. De aarde was onze hotelkamer en de aarde draait rond de zon, niet andersom. De zon ging onder, behalve dat ze bleef waar ze al die tijd was geweest en altijd zal zijn.

Toen, zijn schoenen, naast het bed. En daar was hij, naast het bed waarin ik had gelegen. Ik, het bed, draaide rond hem, Sun.

‘Gegroet, jongeman. Mijn naam is Sun Ra, en ik ben een ambassadeur uit de intergalactische regionen.’

Mijn gedachten tuimelden en woorden lieten zich niet meer vormen. Hij ging verder.
“Hoe je kan weten dat ik echt ben? Dat ben ik niet. Ik ben zoals jij, jij bestaat helemaal niet. Ik kom dan ook niet tot je als een realiteit, ik kom tot je als een mythe.”

Ik knikte. Hij vertrok.

Deel 2: Een doodnormale donderdagavond

Vandaag was het, op een verder doodnormale donderdagavond in de lente van 2022, alweer negenentwintig jaar geleden dat Sun Ra na een longontsteking voorgoed naar Saturnus vertrok. De Arkestra is sindsdien verder gegaan onder leiding van saxofonist Marshall Allen. Deze avond zegenden ze het gemeenschapscentrum De Vaartkapoen in Sint-Jans-Molenbeek in Brussel met hun eindeloze klanken. Uiteraard was Herman, die Sun Ra & His Arkestra zo’n achtendertig jaren geleden voor het laatst live had zien spelen, hier ook op afgekomen. Suzy, inmiddels zijn vrouw, nam hij mee. Leuk, zeg... voor Herman en Suzy.

Het was overdag drukkend heet geweest in Brussel en het koppel, bijna veertig jaar samen, was in eerste instantie de verkeerde kant op gewandeld. Op het treinstation had Herman namelijk gewoon ‘vaartkapoen’ in Google Maps ingevoerd, hetgeen ze ongewild naar het gelijknamige beeldhouwwerk van Tom Frantzen aan het Saincteletteplein had geleid. Een jeugdige boef die vanuit het riool het pootje van een voorbijrazende politieagent lichtte. Herman en Suzy moesten allebei hard lachen om hun begrijpelijke dwaling en volgden vervolgens de goede weg langs het kanaal naar het gemeenschapscentrum, wat een wandeling was van ongeveer twintig minuten. Ze waren gelukkig op tijd uit Boechout vertrokken, waardoor ze alsnog ruim op tijd in De Vaartkapoen arriveerden.

Om wat tijd te doden haalde Herman twee glazen fritz-kola bij de bar. Eerst was het hem al ontgaan dat hij met tokens moest betalen en de picknicktafel waaraan hij en Suzy zaten wiebelde wat. De fritz-kola smaakte goed en vanaf de wiebelende picknicktafel zagen ze de muzikanten van de Arkestra langzaam richting het podium strompe-len. Hierop besloten Herman en Suzy zich dan toch ook maar alvast richting het podium in de bloedhete hoofdzaal te begeven. Onderweg hiernaartoe stuitten ze zowaar op een merchandisekraampje, waar ze allebei vijftientig euro neerlegden voor een kosmisch T-shirt. Herman ging voor paars en Suzy voor zwart. In hun nieuwe T-shirts, die hen erg fraai stonden, gingen ze op zoek naar een plekje dichtbij het podium, waar het optreden meteen begon. Dertien muzikanten, gehuld in futuristische kleding, gaven alles om het toegestroomde publiek in vervoering te brengen. En Herman haalde zijn smartphone boven en filmde het hele gebeuren, opdat hem geen moment van dit optreden zou ontglippen. Helaas moesten hij en Suzy, nog voor het laatste nummer goed en wel was begonnen, vroeger vertrekken om de laatste trein van Brussel naar Boechout te halen. Zo misten ze de uitvoering van het nummer *Nuclear War*.

Op de terugweg regende het zachtjes en over de natte kasseien van Molenbeek naar het station, schoten er opeens hete tranen in Hermans ogen. Ze maakten zijn zicht troebel en brandden ringen in zijn wangen. Hierdoor ontging het hem volledig dat Saturnus zich die avond, door de grijze regenwolken heen, boven Brussel toonde als een heldere gele ster. Suzy vroeg hem, enigszins verontrust, wat er was, waarop Herman antwoordde dat er niets was.

Omdat er helemaal niets was. ▲

Confucianistische zelfanalyse

Aankomende september bestaat *Babel* 30 jaar, wat we niet zomaar voorbij willen laten gaan. In aanloop naar het jubileum wandelen we door de gangen van De toren van Babel - duiken we in het archief - om zodoende elk nummer een stuk dat we tegenkomen te herdrukken. Deze maand een stuk over zelfanalyse à la Confucius, geschreven door Marco Dorenbos in maart 2009.

Sommigen geloven in de bevrijding van de ziel, sommigen alleen in het grote geld, terwijl anderen geloven in banaliteiten als 'de goedheid van de mens'. Toch blijken overtuigingen en deugden vaak weinig consequent als ze betrekking hebben op het eigen belang. Weinig mensen beginnen met het zoeken naar het goede in zichzelf. Woorden blijken makkelijker dan daden.

Tekst: Marco Dorenbos
Beeld: Anita Rademakers

Ik zat laatst tegenover een overtuigd socialist die in zijn eentje de oplossing leek te hebben voor het armoedeprobleem in de Derde Wereld. Je kent ze wel, die types: ze prediken voor micro-economische maatregelen en het opheffen van de handelsbelemmeringen door het Westen. Maatregelen waar zeker iets inzit, toch hoort het armoedevraagstuk meer bij de hoge omes thuis dan bij een onverzorgde langharige. Verveeld bij het aanhoren van het bevolgen relaas over deze gesimplificeerde stand van zaken dwaalden mijn ogen af naar zijn sportschoenen. Wat een hui-chelaar. Desondanks knikte ik met een beleefd lachje, terwijl door mijn hoofd de woorden van

constateren dat hij geen enkele politieke verandering had kunnen doorvoeren. Echter, op zijn leerlingen had hij met zijn leer grote indruk gemaakt. Deze leer werd in het oude Chinees ook wel de leer van 'Betrokkenheid en Plaatsbesef' genoemd. Confucius gaat ervan uit dat ieder menselijk contact georganiseerd is door fundamentele ongelijkheid. Het is voor de harmonie belangrijk dat men zich in overeenstemming met zijn positie gedraagt. Onze aangeboren 'Kracht ten Goede', die in Confucius' filosofie een belangrijke rol speelt, kan door deze ongelijkheden in het universum nooit hetzelfde zijn. Tegenover een mindere dient men zich anders te gedragen dan tegenover een meerdere, verder zijn er verschillen tussen familieleden en buitenstaanders en tussen meester en leerling. Dit hele systeem van verschillende verhoudingen, die eenieder in de samenleving accepteert, brengt harmonie en orde voort.

Leer van Betrokkenheid en Plaatsbesef
Confucius' leer van sociale orde en harmonie is interessant omdat voor hem politieke ideeën en ethiek vervlochten begrippen zijn. Ethiek is essentieel in alle menselijke omgang. In onze tijd is deze samensmelting van moraal en politiek haast ondenkbaar. Als bij het bespreken van een politiek vraagstuk als 'integratie' door een sympathisant van links over 'onethische besluitvorming' wordt gesproken, dan beschouwt de rechtse tegenhanger deze argumentatie in veel gevallen als

Mensen die in vijf regels tekst, met een veelvoud aan taalfouten en verkeerde zinsconstructies, oplossingen aandragen voor problemen waar hele ministeries mee overhoop liggen, kunnen wel wat inzichten van de oude meester Confucius gebruiken. Een praktische cursus bescheidenheid en het vermogen te luisteren, zien en ervaren zou hen een stuk verder kunnen helpen in het leven. Vrijheid van meningsuiting wil niet zeggen dat je de samenleving, in het geval dat je niet weet waar je het over hebt, moet lastigvalen. Voor sommige zaken is het verstandiger om specialisten te laten spreken: 'Het einde van de dag is nabij als kleine mensen grote schaduwen werpen'. Plaatsbesef is een bijzonder belangrijke voorwaarde voor harmonie.

Wet van ongelijkheid

Plaatsbesef: een van de vele zaken waarin ons onderwijssysteem tekort schiet. Brugklassers rennen als ontheemde apen door de gangen en roosteren vulpennen of gehele etuis van hun vriendjes op de centrale verwarming. Leraren ondervinden, vooral op het VMBO, veel problemen om hun leerlingen onder te duim te houden, en respect voor de oudere en wijzere gezagshouder is er vaak niet bij. Leraren worden op ouderavonden regelmatig ter verantwoording geroepen door boze ouders. Hun kind zou te weinig presteren door nalatigheid van de leraar. Voor Confucius was de verhouding tussen meester en leerling totaal anders. Het gezag van de meester staat vast in de wet van ongelijkheid. De leerling accepteert de autoriteit van de meester en vertrouwd op diens wijze oordeel. Hij is ijverig en leergierig, maar ook trouw. De meester op zijn beurt moet de verantwoordelijkheid die hij heeft als meerdere ook daadwerkelijk nemen. Hij dient te inspireren en zijn kennis in alle opzichten met zijn Leerlingen te delen: 'Vertel het me en ik zal het vergeten. Laat het me zien en ik zal het onthouden. Laat het me ervaren en ik zal het me eigen maken.' De verhouding meester-leerling is als die tussen vader en zoon. Beiden dienen de regels voor de 'Kracht van het Goede' in acht te nemen. Het behoeft haast niet gezegd dat volgens het Confucianistische systeem orde niet zozeer gehandhaafd hoeft te worden, maar dat zij voort dient te komen uit de ongelijkheid die overal bestaat.

Kritische zelfanalyse

Het is maar zeer de vraag of je flarden van de filosofie van een antieke wijsgeer als Confucius kunt gebruiken om met bestraffende vinger te wijzen. Allereerst is er het probleem van de vertaling van zijn werken. Kun je ideeën overzetten in een an-

'Als jij een slecht mens ziet, onderzoek dan uw eigen hart'

een zekere oosterse wijsgeer schoten: 'Een superieur mens handelt alvorens te spreken, en spreekt daarna in overeenstemming met zijn daden.' Wat kon die Confucius zijn wijsheid toch mooi onder woorden brengen. Alvorens het over het belang van Confucius voor de contemporaine westerling te hebben, is het mogelijk gewenst een gezonde dosis Wiki-kennis op de grootmeester los te laten. 孔夫子 (Kong Fu Zi) – oftewel 'Confucius' (verlatiniseerde vorm) – leefde van 551-479 v.Chr. Hij groeide op in Lu, de huidige provincie 'Shandong'. Na verschillende ambten te hebben bekleed verliet hij zijn geboortestaats om machthebbers voor zijn ideeën te enthousiasmeren. Na jaren van rondtrekken en het verkondigen van zijn leer moest hij aan het eind van zijn leven tot zijn verdriet

drogredelijk en irrelevant. Subjectiviteit en ethiek zijn voor ons dermate sterk verbonden dat wij in de omgang liever rationeel en individualistisch zijn. Niets mis mee natuurlijk, maar bepaalde implicaties van deze manier van denken kunnen naar mijn idee wel wat inzichten van de 'leer van Betrokkenheid en Plaatsbesef' gebruiken. Ik stoort mij bijvoorbeeld aan middelmatige nullen die pretenderen met hun onbeduidende mening het geheim van het universum te omvatten. Van alle kanten vliegen de meningen van fervente GeenStijl-ers je ongevraagd om de oren. Een digitaal uitstapje naar nieuwssites die berichten over problematiek in volkswijken en graaiende directeuren van woningbouwcorporaties is voor sommige mensen al genoeg reden om hun onbescheiden mening van de daken te schallen.

dere taal? Een tweede probleem is het vertalen van antieke begrippen waarbij men indertijd hele andere associaties had. Het aardig om eens vanuit een geheel andere hoek naar zaken te kijken. En ten slotte kun je je afvragen of je Confucius' leer wel moet toepassen op anderen: 'Een wijs man zoekt het in zichzelf,

de dwaas zoekt het in anderen'. Heb ik mij zojuist zelf niet schuldig gemaakt aan het etaleren van mijn onbescheiden mening? Lijk ik niet op de socialist met sportschoenen? Misschien is het niet nodig om Confucius' ideeën te misbruiken om anderen terecht te wijzen, los van de vraag of het mogelijk is. Woorden over deugdzaamheid

zijn uiteindelijk slechts ijdel als ze niet worden omgezet in daden. Open staan voor verandering en kritische zelfanalyse is de sleutel. 'Als jij een goed mens ziet, bedenk dan hoe jij hem kunt navolgen; als jij een slecht mens ziet, onderzoek dan uw eigen hart.' En zo is het. ■

Eén blik zegt meer dan duizend woorden

Lieve lezer, als je gehecht bent aan het leven zoals je dat nu kent, zou ik je ten zeerste aanraden deze ‘talige wending’ over te slaan. De kans bestaat namelijk dat je nooit meer hetzelfde naar de wereld en haar bewoners zal kijken (letterlijk), en ik voel me ergens een beetje bezwaard om je dat aan te doen. Nu kan je dit artikel nog de rug toekeren. Nu kan je de *Babel* nog met een voldaan gevoel dichtslaan en lekker je havercappu verder opdrinken, onschuldig en onwetend als een kind. Maar het is aan jou, Neo. Kies maar: de rode of de blauwe pil.

Tekst /// **Sonja Buljevac** Beeld /// **Fiona Triest**

Komt-ie dan, als je vindt dat je er klaar voor bent, jij avontuurlijke, nergens voor terugdeinzende, vrije denker. Maar geloof me dat de informatie die ik nu met je ga delen nog vaker als een last op mijn schouders drukt dan me lief is. De volgende keer dat je met je vrienden in een café zit en je een diep, persoonlijk gesprek hebt; of dat je tijdens een sollicitatiegesprek vol zelfvertrouwen oogcontact maakt om je (hopelijk) toekomstige baas te laten zien dat je zeker weet dat jij de beste kandidaat bent; of dat je met je geliefde op een warme zomeravond wijn zit te drinken en elkaar eens lekker lang en romantisch in de ogen wil kijken, weet dan...

Dat je slechts in één oog kijkt.

Nee is goed, ik wacht wel even. Ga eerst maar iemand zoeken – huisgenoot, buurman, studiemaatje – om het mee uit te proberen. Ik snap best dat je het niet meteen gelooft, maar toch moet ik je helaas mededelen dat het zo is.

Iemand in beide ogen tegelijk aankijken is onmogelijk. Het is onvermijdelijk dat je je beide pupillen op één oog van de ander moet richten, en voor die ander geldt hetzelfde. Alleen een slak zou er misschien in slagen om in beide ogen tegelijkertijd te kijken, maar goed, die heeft dan ook oogbollen op van die lange stokjes en dat ziet er ook zo gek uit. In feite zit je dus helemaal niet sensueel in iemands ogen te staren, maar ben je gewoon uit alle macht gefixeerd op de linker oogbol (of

rechter, net wat je voorkeur is, *we don't judge*) en die ander ook op de jouwe.

Nu zit er in elk gezelschap natuurlijk een wijsneus die roept: ‘Dat wist ik al lang,’ of ‘Ja maar dat is toch logisch.’ Nou, taalkundig gezien is het verre van logisch. Nog nooit, in geen enkel boek, gedicht, appje of gesprek, ben ik de term ‘elkaar in het oog kijken’ tegengekomen. Altijd spreken we over het meervoud. In iemands ogen wil je staren, jezelf verliezen, verdrinken – maar als je daar het, eigenlijk correctere, enkelvoud van maakt, wordt het plotseling een beetje creepy. Alsof je heel romantisch in het oog van een cycloop tuurt.

Daar bereidt de term ‘in de ogen kijken’ ons absoluut niet op voor. Die wekt de illusie dat het allemaal heel simpel is, dat je alleen maar hoeft te kijken en dat het dan wel goed komt. Maar hoe werkt dit mechanisme? Wat is precies de bedoeling? Is het net als met zonen: als jij rechts kijkt, moet de ander ook rechts kijken? Of juist andersom: jij links, de ander rechts, als een soort kruis? Of moet je razendsnel afwisselen tussen het ene oog en het ander, als een basketballer die driftig dribbelend over het veld rent, net zolang tot je allebei neervalt van duizeligheid?

Sorry, lieve lezer. Ik vrees dat deze kwestie je nog enige tijd gaat achtervolgen – mij in elk geval wel. Maar ja, je wilde het zelf. Ik heb je nog zo gewaarschuwd. ▲

De ezel in de supermarkt

Tekst /// **Jens van der Weide** Beeld /// **Dorota Dabrowska**

Voor mij is naar de supermarkt gaan soms hogere wiskunde. Zo realiseer ik me steevast dat ik m’n mandje ben vergeten op het moment dat ik nét door de twee poortjes ben gelopen. Als ik dan al jonglerend met mijn lunch aan kom zetten bij de kassa is er nog de sociale puzzel wie de laatste zelfscankassa weet te claimen. Toch zit er tussen die twee zaken de grootste uitdaging: het navigeren van de eindeloze schappen met eindeloze keuzes. Elke keer als ik van de supermarkt naar huis loop, leg ik mezelf op om de volgende keer mét een lijstje naar de supermarkt te gaan. Elke keer als ik van huis naar de supermarkt loop, maak ik mezelf wijs dat ik wel wat avondeten bij elkaar kan freestylen. Stom, want voorbereidingen helpen een supermarkttragedie te voorkomen.

Eén supermarkttripje spande de kroon. Ik stond rustig de zes *quick-fix* recepten in mijn arsenaal te overwegen tijdens mijn slecht voorbereide queeste voor avondeten. Na twintig minuten zigzaggen door de paden waren mijn mandloze handen nog steeds leeg. Nog eens een kwartier wikken en wegen en ik raakte in lichte paniek. Ik kon simpelweg niet kiezen wat ik wilde eten. De keuze was reuze. Te reuze. Oké, het was mijn dag niet, maar ik had niet verwacht dat ik zo overweldigd zou worden door de opties dat ik verlamd tussen het fruit zou staan. Zelfs mijn snelle recepten konden me niet redden. Dit keer even geen snelle pasta of couscous. Nee, dit keer een genadeloze houdgreep van de banale Keuze. Ja, met een hoofdletter K.

De trek was inmiddels weggezakt en ik maakte de keuze om naar huis te gaan. Al sjokkend was het tijd voor wat filosofische reflectie op mijn gefaalde avontuur. Ik moest namelijk denken aan een paradox over de vrije wil die ik een tijdje terug was tegengekomen. De hoofdrolspeler in deze paradox is Buridans ezel. De ezel heeft honger, zoveel honger dat hij op sterven na dood is. Gelukkig staat hij midden tussen twee identieke hooibalen. Helaas heeft de ezel, onder het juk van zijn feilloze ratio, geen grond meer om te kiezen tussen de twee hooibalen. Je raadt het al, hij sterft van de honger.

Nou ben ik niet op sterven na dood en eet ik geen hooi, maar toch sprak de paradox de ezel in mij aan. In het echte leven is het soms ingewikkeld om te kiezen tussen verschillende opties die qua nut niet veel van elkaar verschillen. De pasta of de couscous zijn weliswaar niet identiek, maar bepalen welke optie meer kortstondige vreugde geeft is daarmee niet makkelijker. Zeker als je een slechte dag achter de rug hebt kan zo’n kleine keuze uit een onverwachte hoek komen. Dan heb ik het nog niet eens over de iets grotere keuzes in het leven.

Tuurlijk was de supermarktcatastrofe een resultaat van een brein dat op dat moment zo vol zat dat er geen farfalle meer bij kon. Ik realiseerde me op dat moment wel dat het leven gevuld is met keuzes bestaande uit meerdere gelijkwaardige alternatieven, groot of klein. Het ene moment moet je kiezen tussen twee droomstudies, het andere moment tussen twee avondmaaltijden. Hoewel ze uitdagend kunnen zijn, gaat het vaak goed. Een voorzichtig onderbuikgevoel laat dan zien dat de alternatieven minder gelijkwaardig zijn dan je in eerste instantie dacht. Of je dwingt jezelf gewoon om blind een keuze te maken. Hoe dan ook, het lot van de ezel staat ons niet te wachten. Althans, niet op die manier. Hiervoor mogen we ons brein, of onze onderbuik, best een schouderklopje geven.

Toen na dit inzicht de rust was teruggekeerd, had ik langzaam weer trek gekregen. De supermarkt liet ik maar even voor wat zij was en ik gunde mezelf een bezorgmaaltijd. ‘Het wordt een burrito’, sprak ik mezelf stevig toe om duidelijk te maken dat de keuze gemaakt was. Tijdens het laden van de Deliveroo-app op mijn telefoon flitste een gedachte door m’n hoofd: ‘Of toch Uber Eats?’ ▲

Het romantische verlangen van een stadsmeisje

Het valt me de laatste tijd op dat veel van de boeken die ik lees één ding met elkaar gemeen hebben: ze draaien altijd op de een of andere manier om de natuur. Het blijkt een goede manier om de *fernweh* - het verlangen naar een plek die niet thuis is, vaak ver weg van huis - tegen te gaan in mijn studentenkamertje in het midden van de stad. Waar ik in de stad vooral bezig ben met werken en essays schrijven, kan ik in het bos doen alsof de rest van de wereld niet bestaat. Wellicht is de keuze tussen stad en natuur op die manier een keuze tussen realiteitszin en dromen.

Tekst /// **Laura Overheul** Beeld /// **Winonah van den Bosch**

Als ik mijn Instagram open, word ik in eerste instantie overvallen door jaloezie. Meerdere mensen die ik volg bevinden zich momenteel in ofwel bergachtig -ofwel bosachtig gebied. Ik mag overigens niet klagen: deze zomer staat een vakantie naar Oostenrijk op de planning. Ik voel me namelijk zelf het fijnste als ik buiten loop of fiets, het liefst in de bergen of tussen de bomen, wellicht daarom ook mijn interesse in de Scandinavische landen. Ik woon echter pal in het midden van de stad: in mijn eigen urban jungle, maar met verder toch wel veel grijs om me heen. Zo klinkt het alsof ik het hier helemaal niet naar mijn zin heb maar dat is niet het geval, en daar zit nou juist de paradox in. Ik kan binnen tien minuten naar mijn werk lopen, een wandeling naar de leukste kroegjes kost me ongeveer evenveel tijd, en iedere avond is er wel een evenement waar ik heen zou willen, anders ga ik samen met mijn Cinevillepas een avondje naar de bios. Om nog maar niet te spreken over hoe fijn het is dat ik makkelijk naar een andere stad kan met de trein, om vrienden te bezoeken of andere dingen te ondernemen. In de stad voel ik me als een spin in het web: alles is binnen handbereik. Ergens in een afgelegen dorp wonen lijkt me veel te geïsoleerd en uiteindelijk misschien zelfs saai. Ik blijf een echt stadsmeisje, dat stiekem toch eigenlijk vooral omringd wil zijn door groen.

Ik heb niet de indruk dat dit me nou per se zo uniek maakt. Dat ik niet de enige ben, blijkt bijvoorbeeld uit de nodige literatuur die erover geschreven is. Dan heb ik het nog niet eens over werken als *Walden* van Thoreau, die toch aardig partijdig is voor de natuurkant en niet bepaald een stadsfan te noemen is, maar over auteurs die mijn dilemma snappen. Een van de eerste boeken die ik las dit jaar beschreef mijn dubbele gevoel ontzettend treffend. In *Het huis aan het einde* verkast Irwan Droog voor een halfjaar van zijn woning binnen de grachtengordel naar een afgelegen Noors eiland boven de poolcirkel. Ook hij had al een voorliefde voor Scandinavië: hij was eerder al naar Noorwegen geweest in zijn jeugd en vertelt dat hij daar nog altijd mentaal naar teruggaat wanneer hij rust nodig heeft in zijn hoofd. Deze ervaring herhaalt zich: hij beschrijft hoe hij vooral rustiger wordt van het eiland, niets lijkt nog haast te hebben. En de bewoners genieten met volle teugen van de natuur. Er zijn echter ook nadelen: zodra er iets misgaat of kapot gaat kan het wel eens heel lang duren voor er hulp arriveert, of voor

dingen gerepareerd kunnen worden. Daarnaast heerst er een gemoedelijke sfeer: burens lopen simpelweg bij elkaar naar binnen. Hoewel Droog dat vaak waardeert, verlangt hij soms ook naar de anonimiteit van de stad. Daarnaast beschrijft hij hoe zelfs de permanente bewoners van het eiland soms behoefte hebben aan de drukte van de stad, en daarom een tripje naar de steden aan wal plannen. Zelfs voor mensen die de stap maken om in de rustige natuur te gaan leven, blijft er dus een behoefte aan de bewegende stad bestaan.

Ergens in een afgelegen dorp wonen lijkt me veel te geïsoleerd en uiteindelijk misschien zelfs saai

Ook Nina Polak kaart het aan in haar roman *Buitenleven*, waarin koppel Esse en Rivka ook besluiten om naar het hoge noorden (lees: Groningen) te vertrekken om Amsterdam te ontvluchten. Rivka omschrijft hoe 'ze zag [dat] haar vrienden bij bosjes troost zoeken in het groen [...] met tegenzin kwamen ze terug naar de bewoonde wereld, ze vertelden aan iedereen hoe goed *de natuur* ze had gedaan en bogen zich weer over hun laptop'. Rivka en Esse zijn dit zat en besluiten om eindelijk de stap te zetten om in het groen te gaan wonen: 'Laten we zien wat de stilte met ons doet'. Interessant

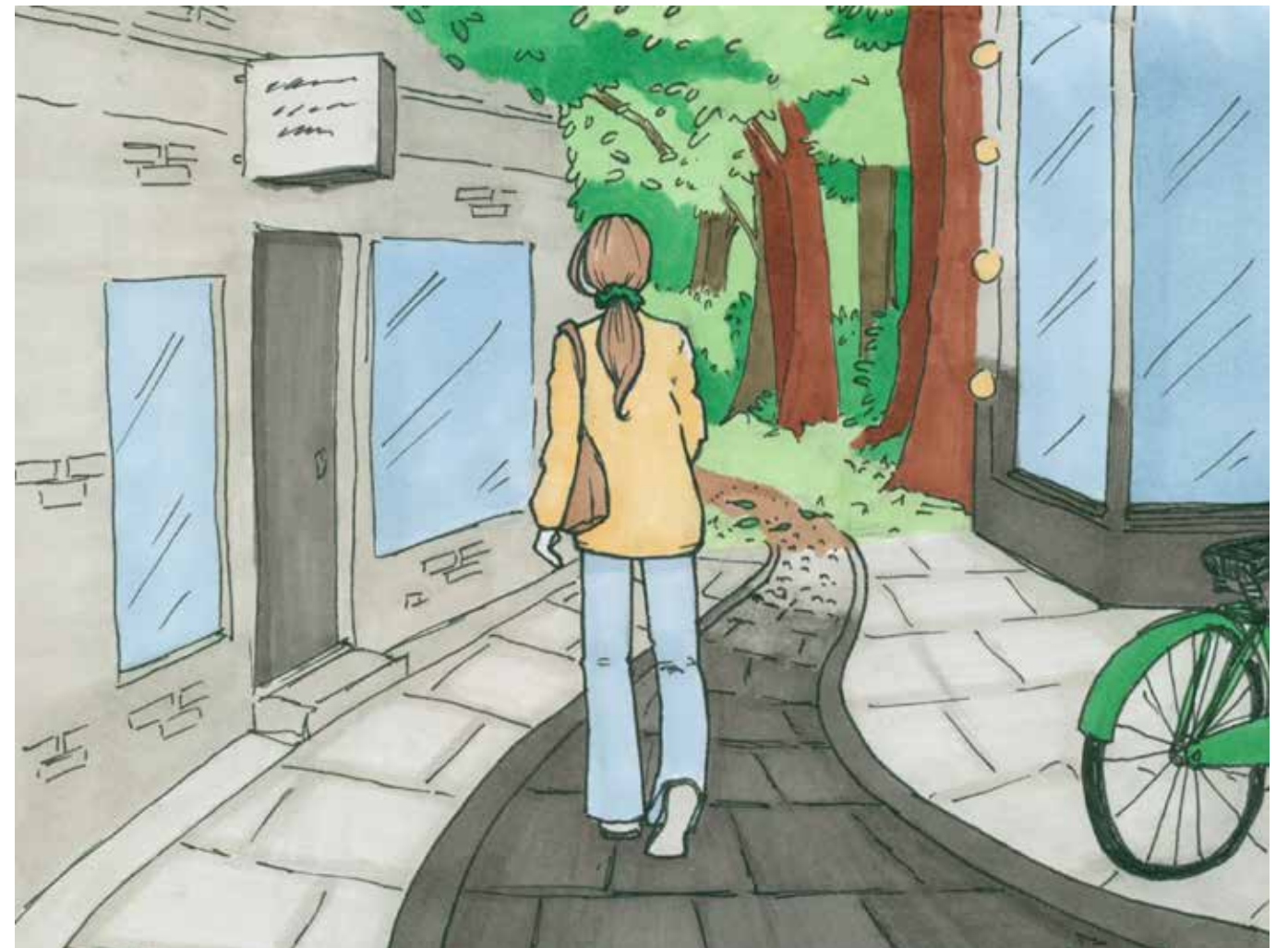
genoeg gaat dit Esse inderdaad goed af, maar kan Rivka niet wennen aan de stilte. Ze verlangt naar haar leven in de stad en verhuist dus terug. Terwijl ze daar in de stad staat, verwondert ze zich over de boom voor haar ouderlijk huis: 'Een beuk, zag ze voor het eerst'. De hunkering naar de natuur blijft dus, maar ze realiseert zich ook dat ze de balans tussen stad en natuur nodig heeft.

Buiten dat ik medestanders kan vinden binnen deze romans, is er ook genoeg bewijs buiten de literatuur om dat ik niet de enige ben die de natuur wel kan waarderen als stadsbewoner. Niemand die dat beter kan verklaren dan een Scandinaviër, dacht ik zo. In het boek *Granskogsfolk* (*Sparrenbos Volk*, verwijzend naar de in Zweden veelvoorkomende sparrenbossen) beschrijft David Thurfjell hoe de natuur zo belangrijk is geworden voor de Zweden: hoe komt het dat je vrije tijd doorbrengen in de natuur zo'n belangrijk deel geworden is van de Zweedse cultuur? Hij vertelt dat de mensen die hij geïnterviewd heeft een soort tweedeling ervaren: in de stad moet men professioneel en rationeel zijn, terwijl men in de natuur zichzelf kan zijn en alles wat meer mag loslaten. Sommigen vertelden dat ze emotioneel worden zodra ze na een lange werkweek een bos inlopen. Weg van het formele en rationele deel van hun leven mogen ze nu eindelijk hun emoties de loop laten. Ook deze mensen besluiten uiteindelijk niet om permanent te verkassen naar de natuur. Hun sociale leven speelt zich immers

af in de stad, om nog maar niet te beginnen over hun carrière. Er valt namelijk ook enorm veel te halen in steden. Hoewel het voor iedereen natuurlijk verschilt, krijgen veel mensen energie van het stadsleven. Zoals ik eerder al noemde, zijn er altijd dingen te doen, en zijn er altijd nieuwe dingen te zien waardoor je nooit bent uitgekeken. Daarnaast is er nou eenmaal een groter en variabler aanbod aan banen in de stad.

Een keuze tussen wonen in de stad en wonen in de natuur blijft dus lastig. Sommigen weten uiteindelijk te kiezen, zoals Esse in *Buitenleven*, terwijl anderen nog even blijven twijfelen, zoals Irwan Droog, als ik *Het huis aan het einde* mag geloven. Maar daarnaast blijven een aantal mensen naarstig op zoek naar een balans, zoals de geïnterviewde Zweden in *Granskogsfolk*. Wellicht is de oplossing een emigratie naar Zweden zodat ik daar als echte Zweed ieder weekend naar mijn rode hutje midden in de natuur kan trekken.

Een verklaring voor de paradox - de natuur in willen, maar de stad ook niet achter me willen laten - heb ik dus nog niet, maar een tijdelijke oplossing misschien wel. Al is er nog geen manier om mijn stadse leventje naar een Oostenrijkse berg te verplaatsen, gelukkig kan ik wel troost vinden in de literatuur die zich opstapelt in mijn studentenkamertje, zodat die balans tussen ratio en romantiek hopelijk in zicht komt. ▲

Iedereen wil vintage, maar is vintage nog wel voor iedereen?

Als ik tegenwoordig iemand in Amsterdam complimenteer op zijn of haar outfit is de kans groot dat ik een reactie krijg in de richting van 'Thanks, de helft is vintage'.

Waar we in de 00s vooral voor het idee naar de Episode gingen om hoogstens met een afgeknipte Levi's naar buiten te lopen, lijkt vintage nu onmisbaar in onze kledingkasten. Waar tweedehands kleding oorspronkelijk gekocht werd door mensen die het zich niet konden veroorloven om nieuwe itemste kopen, lijkt het tegenwoordig in toenemende mate een luxeartikel voor de haveremelkelite.

Tekst /// **Afra van Ooijen** Beeld /// **Imke Chatrou**

Volgens Vogue, Harpers Bazaar, de BBC, en Forbes heeft de pandemie samen met de toenemende angst voor de klimaatcrisis gezorgd voor een mentaliteitsverandering in ons consumptiegedrag. Die mentaliteitsverandering uit zich in de manier waarop we inrichting willen geven aan onze kledingkasten. Vroeg in de pandemie daalden inkomsten in de mode-industrie

met een record-percentages van 79% terwijl er tegelijkertijd dat jaar werd voorspeld dat de tweedehands kledingmarkt verder zou groeien met 69% in 2021. Waar 'tweedehands kleding' voorheen vooral werd gezien als een beetje schmutzig en sloeberig, is het inmiddels door Gen Z omgedoopt tot het beter klinkende 'vintage'. Vintage geeft je de mogelijkheid om jezelf te onderscheiden van de meute,

want vintage items zijn zo veel unieker ten opzichte van die ene Zara-jurk waar duizenden je al in voor zijn geweest met hun aankoop. Het is inmiddels een sport geworden om als een speld in een hooiberg speciale kleding en accessoires te vinden. Het vinden van zo'n vintage pareltje kan je het gevoel geven van een soort sugar rush. Ja, ik ken dit gevoel maar al te goed. .

Harpers Bazaar benadrukte in 2021 dat de groeiende vraag naar vintage kleding er inmiddels voor heeft gezorgd dat het kopen van tweedehands voor een prikkel steeds meer verleden tijd lijkt. Goede kwaliteit vintage kleding is nu soms zelfs duurder dan nieuwe items bij plekken als de Kalverstraat. Er wordt daardoor langzamerhand gesproken van de gentrificatie van de tweedehands kledingmarkt, waardoor mensen met lage inkomens steeds meer genoodzaakt zijn om hun kleding te kopen bij grote vervuilende ketens die hun werknemers doorgaans slecht behandelen, zoals Primark, H&M en Shein.

Initiatieven als Vinted zouden een oplossing bieden om deze opgezweepte prijzen van de tweedehands winkels te kunnen omzeilen. Iedereen die het verlangen heeft om ruimte in zijn of haar kast te maken of deze juist op te vullen kan namelijk op dit online platform terecht om spullen te kopen en verkopen. Alhoewel op Vinted nog genoeg goedkope troep te vinden is, verkoopt de gemiddelde verkoper hun afgedragen Nikes alsnog liever niet onder de twintig euro. Dan heb ik het nog niet over het groeiend aantal vintage winkels die als paddenstoelen uit de grond schieten die enkel gespecialiseerd zijn in luxeartikelen. In deze vintage boutiques leg je voor een tweedehands merktasje, -schoenen of -lingerieset alsnog honderden euro's neer. Nog opmerkelijker is misschien wel het feit dat zelfs grote ketens zoals Zalando tegenwoordig een tweedehands afdeling hebben, of modehuizen zoals Gucci hun archief aan kleding verkopen voor bizarre prijzen onder het mom van exclusiviteit. Misschien is gentrificatie inmiddels een understatement voor de vintage-markt en kunnen we beter spreken van een fenomeen dat vergelijkbaar is met de tulpenmanie uit de Gouden Eeuw. Bij de tulpenmanie ontstond volgens historici door een waanzinnige vraag naar tulpen de eerste economische bubbel waarbij speculanten meer geld durfden neer te leggen voor een aantal tulpenbollen dan voor een rij grachtenpanden in Amsterdam. Overdrijven is ook een vak, maar toen ik laatst vijftig euro betaalde voor een vintage trui waar twee weken later al gaten in zaten begon ik me toch wel af te vragen waar ik precies mee bezig was.

Dat Gen Z vintage prefereert ten opzichte van gloednieuwe kleding heeft niet

alleen te maken met het ijdele verlangen om uniek te zijn, maar komt ook voort uit een nobeler streven. Een reportage uit 2021 van de BBC benadrukt hoe de nieuwe generatie bewuster omgaat met consumeren. De mode-industrie is een van de meest vervuilende industrieën op aarde, en laat het nou het kopen van vintage zijn dat een steentje zou kunnen bijdragen aan een minder vervuilende

Misschien is gentrificatie inmiddels een understatement voor de vintage markt en kunnen we beter spreken van een fenomeen dat vergelijkbaar is met de tulpenmanie uit de Gouden Eeuw

toekomst. Toch omvatten tweedehands kloffies ook een tegenstrijdigheid die gelegen is in het discutabele duurzame imago. De Correspondent deed in 2019 al onderzoek naar de tweedehandskledingmarkt en hieruit kwam naar voren dat de vintage consument zich over het algemeen veel minder schuldig voelt over zijn of haar aankoop, maar dat het nog

maar de vraag is hoe eco-vriendelijk deze kleding nu eigenlijk is.

Is het echt duurzamer om een kast vol te hebben met amper gedragen tweedehands kleding die een extra reis hebben gemaakt en vaak alsnog afkomstig zijn van fast-fashion ketens, in plaats van een kleinere kast af met duurzaam geproduceerde of zelfgemaakte nieuwe items die worden afgedragen tot het bittere einde? Ik zie veel gebruikers op Vinted ongedragen Zara- en Mango-items aan de lopende band doorverkopen. Dat houdt de vraag in stand, het zorgt ervoor dat het product een extra reis aflegt en draagt dus niet bij aan een meer bewuste omgang met consumeren. Nu is dit natuurlijk niet de manier waarop de gemiddelde vintage-liefhebber te werk gaat. Echte tweedehandskleding laat wel degelijk een kleinere voetafdruk achter dan fast fashion en is daarmee sowieso een betere keuze, maar het zou geen vrijkaart moeten zijn om dubbel zo veel te consumeren.

Dat de toenemende vraag naar tweedehands kleding voortkomt uit een bewustzijn dat er iets aan ons gedrag als consument moet veranderen is natuurlijk in de eerste plaats alleen maar positief. Toch zou het geen reden moeten zijn om zonder schuldgevoel evenveel of zelfs meer kleding te kopen. Uiteindelijk moeten we toch echt met zijn allen bewuster omgaan met consumeren. Dit geldt niet alleen voor kleding, maar ook voor reizen, de voeding die we kiezen en hoe gemakkelijk we de verwarming omhoog besluiten te gooien of eens lekker lang te douchen. Maar belangrijker nog dan onze burgerlijke verantwoordelijkheid in dit systeem is verandering op hoog niveau. De manier waarop het voor mensen met lage inkomens moeilijk is om duurzame kleding te kopen doet denken aan een soortgelijk fenomeen: de voedingconsumptie van deze demografische groep. Vaak zijn mensen die het minder breed hebben uiteindelijk goedkoper uit om aan hun nodige calorieën te komen door bij McDonald's te eten, omdat gezond en biologisch eten simpelweg te duur is geworden. Het raakt dan ook een veel bredere problematiek van zowel toenemende economische ongelijkheid, alsook een verrot systeem dat gebouwd is op snelle winst over de rug van onze planeet. ▲

Huilende hooligans en fanatieke fangirls

Ik was elf jaar en zat in de eerste klas van de middelbare school. Vanaf het eerste moment dat ik een foto van hem zag was ik verliefd. Zijn bruine krullen, kuiltjes in zijn wangen, zijn groene ogen...

Tekst /// Sarah Groeneweg Beeld /// Lesine Moricke

Das kan natuurlijk maar over een iemand gaan: Harry Styles. Ik kwam er snel achter dat hij in de band One Direction zat, en werd fan. Binnen een mum van tijd kon ik als een superfan worden beschouwd: ik kende alle liedjes uit mijn hoofd, had een foto van de Britse boyband als mijn achtergrond, behing mijn kamer met posters uit de *Hitkrant*, retweette al hun tweets, en keek elke dag na school urenlang interviews en andere video's op YouTube.

Hoewel ik enorm genoot van mijn obsessie en mezelf trots een *Directioner* noemde, dachten anderen in mijn omgeving daar anders over. Klasgenoten maakten plagerige opmerkingen en op familieverjaardagen was ik vaak het onderwerp van flauwe grapjes. Mijn mentor uit de tweede klas vond het zelfs zo grappig dat ik tijdens de sinterklaasviering op een podium voor de hele school moest vertellen hoeveel dagen ik nog moest afstrepen voordat ik naar het concert zou gaan. Achteraf gezien was het ook wel grappig: ik wist het namelijk precies uit mijn hoofd. Het concert, waar ik maanden naartoe had geleefd, de longen uit mijn lijf had gegild en huilend de zaal weer had verlaten, kreeg drie sterren in de *Volkskrant*. 'Als krijzen gezond is, dan kunnen ouders en het Centrum Jeugdgezondheidszorg tevreden zijn', schreef de recensent. Hij beschreef de 'gierende hysterie' in de Ziggo Dome, die hij vergeleek met een 'meidenpsychose'. Hoewel de recensent dit uiteraard lollig be-

doelde, stipt hij hiermee wel een paradoxale cliché aan: die van fangirls als 'hysterisch' en 'psychotisch'.

Het contrast tussen de manier waarop er met hooligans en fangirls wordt omgegaan laat de seksistische paradox van het tienerbestaan zien

Allereerst moet benoemd worden dat onder de groep 'fangirls' alle genders kunnen vallen. Het is een verzamelnaam voor fans van een artiest of een groep artiesten. Toch worden fans van een artiest vaak automatisch met meiden geassocieerd. Het stereotyperen van een fangirl als hysterisch lijkt aan te sluiten bij de vloek die er over het algemeen over tienermeisjes hangt: ze kunnen namelijk eigenlijk niks goed doen. Dingen die jonge meiden leuk vinden worden al heel snel gelabeld als 'basic', denk aan skinny jeans en Starbucks, maar als meisjes zich vervolgens proberen te onderscheiden van de rest, bijvoorbeeld door hun kleding, wordt er gezegd dat ze te hard proberen om bijzonder te zijn. Als ze zich volwassen gedragen worden ze uitgelachen, maar als ze zich kinderlijk gedragen ook. Hun mening in debatten wordt vaak niet serieus genomen, maar als ze niks zeggen zijn ze 'typische slome pubermeisjes'. En zo worden ze ook als ze fan zijn van een artiest, vaak uitgelachen vanwege hun 'hysterie'. Hetzelfde kan gelden voor mannelijke fangirls. Ook zij worden vaak gezien als hysterisch en overdreven.

Maar wat is er nou zo erg aan iemand die van een boyband houdt? Ja, ik moet toegeven, het gegil tijdens zo'n concert kan inderdaad worden gezien als hysterisch. Maar waar zijn de woorden 'hysterisch' en 'psychotisch' als er een voetbalwedstrijd wordt beschreven? Waarom worden schreeuwende voetbalfans die langs de lijn

staan als 'fanatiek' beschreven? Begrijp me niet verkeerd. Als voetbalfans tijdens een wedstrijd roepen of schreeuwen is dat natuurlijk best normaal. Ik kan me voorstellen dat het fijn kan zijn om je totaal in te leven in een wedstrijd. Maar het contrast tussen de manier waarop er met hooligans en fangirls wordt omgegaan laat de seksistische paradox van het tienerbestaan zien.

Fangirls worden als 'creeps' gezien omdat ze veel weten van hun idool. Maar vraag een voetbalfan in welke landen een speler heeft gespeeld en in welke jaren hij is getransfereerd, hoeveel kinderen Ronaldo heeft, op welke positie Neymar, Messi en Pelé spelen of met welk been Wesley Sneijder schiet, en ze weten het allemaal. Daarnaast weegt ook het emotionele aspect zwaar: fangirls worden gezien als dramatisch, naïef en hysterisch als ze emotie uiten tijdens een optreden van hun favoriete artiest, terwijl

onderzoek heeft uitgewezen dat er een toename is in hartaanvallen onder voetbalfans op belangrijke wedstrijddagen door hun stressniveau. Maar op een huilende voetbalfan wordt juist ingezoomd tijdens de wedstrijd, zodat de commentatoren zich kunnen uitlaten over 'wat een mooie sport voetbal toch is'.

Het is opmerkelijk dat sommige sportfans niet alleen even geobsedeerd zijn met een sport als jongeren met hun favoriete artiest, maar dat ze ook een stap verder gaan dan gillen. Het komt vaak voor dat er bij voetbalwedstrijden racistische, antisemitische en homofobe leuzen geroepen. Er wordt gevochten met elkaar, andere teams, en de politie. Er breken zelfs rellen uit, bijvoorbeeld in Rome in 2015. Toen werd er door Feyenoordhooligans voor 8 miljoen euro aan schade aangericht in het oude centrum. En dan zijn gillende tieners hysterisch en psychotisch? ▲

Babel, Maandblad voor de Faculteit der Geesteswetenschappen, Spuistraat 134, kamer 2.01F, 1012 VB Amsterdam, babel-fgw@uva.nl

Hoofdredactie
Lois Blank en Kevin Hoogeveen

Redactie
Dorus Asselbergs, Sonja Buljevac, Lucas Gortemaker, Sarah Groeneweg, Afra van Ooijen, Laura Overheul, Jens van der Weide en Teske Wortman

Eindredactiecoördinatie
Amber Bregman

Eindredactie
Sonja Buljevac, Amber Bregman, Sarah Groeneweg, Sanne de Jong, Laura Overheul, Lisa van der Werf, Lisanne de Zee

Beeldcoördinatie
Fieke de Groot

Coverbeeld
Amanda Vlieger

Fotografie
Sietske Arnoldus, Juliette de Groot en Amanda Vlieger

Illustraties
Winonah van den Bosch, Imke Chatrou, Bob Foulidis, Fieke de Groot, Jolan Lammertink, Mila Milošević, Lesine Moricke, Bert Slenders en Fiona Triest

Webredactie
Mila Milošević

Redactieraad
Sarah Beeks, Reinier Kist, Everdien Rietstap en Thomas Rueb

Vormgeving
Luke van Veen, www.lukevanveen.com

Druk
drukpartnerszuid
www.drukpartnerszuid.nl

Vind ons leuk
f i t

www.babelmagazine.nl

Zie ons archief in op de UvA-website van *Babel*. Je vindt ons in de A-Z lijst van je opleiding.

Zilvervis

Tekst /// **Lucas Gortemaker** Beeld /// **Fieke de Groot**

Het is drie jaar geleden dat ik
nieuw ben, een nieuw huis.
Graag ruim ik op alsof ik
het niet naar mijn zin heb.

Mijn god, wat is het warm. Zilvervis,
omdat de dag vochtig is deze dagen.
Geen idee hoeveel ik er vang,
zolang ik kan stoppen tussen de kloof.

Het is moeilijk alles te doen,
zag het midden op de dag.
Het resultaat was zilvervissen
en niet één overleden.

Een beroemd geneesmiddel uit
Duitsland, sprayde de spray. En
het is pas dan, Nederlandse vrienden, die
zich zorgen maken over bezorgdheid.

Ze wonen gewoon samen, ze
doen je geen pijn. Zilvervissen ontmoet
ik als ik 's nachts naar de wc ga.
Is er een manier om hallo te zeggen?

Vraag je het aan degenen
die een nieuw huis hebben gebouwd,
zegt iedereen dat er veel
zilvervissen als één zijn.

Denk je dat zilvervissen ook liever
een nieuw huis hebben? Dan ben ik
benieuwd naar de dans van de draak, die
de oorlog met de zilvervis gewonnen heeft.